

An Evaluation of the Faculty of Education Students' Opinions on Pandemic and the Process of Distance Education: Example of Uşak University

Nidan OYMAN BOZKURT, Uşak University, ORCID ID: 0000-0001-9319-2141

Abstract

As a result of the rapid spread of the infectious disease called Covid-19 all over the world, a number of measures have been taken, such as travel bans, closure of borders, and temporary closure of schools, universities, public institutions, and workplaces. This worldwide health crisis has also turned into an economic and social crisis, affecting students who are a segment within wider society. Increasing cases in April resulted in school closures in 199 countries and almost all higher education institutions being affected. Each country affected by the crisis has implemented different strategies by focusing on its own higher education system. With the announcement of the first case in Turkey, distance education started in approximately ten days in all universities with distance education capacity. Uşak University has also been involved in this process through the Google Classroom application. In this study, it is aimed to analyze the Faculty of Education students' opinions on pandemic and distance education process. The population of the study, which was designed with survey model, consists of 2,158 students enrolled in the 2019-2020 academic year, and the study group consists of 913 students who returned to the survey. The data were obtained by the "Pandemic and Distance Education Questionnaire" developed by the researcher. Descriptive statistics such as frequency and percentage calculations were used in the analysis of the data. Responses to open-ended questions were presented as frequency and percentage tables under specific categories via the content analysis method. As a result, it is seen that this global epidemic experienced by students negatively affects their lives in economic and social areas, especially their freedom and education. On the other hand, students consider distance education conducted during the pandemic period as an alternative to face-to-face education and want to return to their universities as soon as possible.

Keywords: Covid-19, Pandemic and Education, Higher Education, Distance Education

Inonu University
Journal of the Faculty of
Education
Vol 23, No 1, 2022
pp. 178-206
DOI:10.17679/inuefd.959074

Article Type
Research Article

Received
28.06.2021

Accepted
16.04.2022

Suggested Citation

Oyman Bozkurt, N. (2022). An evaluation of the faculty of education students' opinions on pandemic and the process of distance education: example of Uşak university, *Inonu University Journal of the Faculty of Education*, 23(1), 178-206. DOI:10.17679/inuefd.959074

EXTENDED ABSTRACT

Introduction

As a result of the rapid spread of the infectious disease called Covid-19 all over the world, a number of measures have been taken, such as travel bans, closure of borders, and temporary closure of schools, universities, public institutions, and workplaces. This worldwide health crisis has also turned into an economic and social crisis, affecting students who are a segment within wider society. Increasing cases in April resulted in school closures in 199 countries and almost all higher education institutions being affected. Each country affected by the crisis has implemented different strategies by focusing on its own higher education system. With the announcement of the first case in Turkey, distance education started in approximately ten days in all universities with distance education capacity. Uşak University has also been involved in this process through the Google Classroom application.

Purpose

In this study, it is aimed to analyze the Faculty of Education students' opinions on pandemic and distance education process. In this context, students' perspectives on the pandemic process; how they evaluate this process; and also economic, psychological, social, and behavioral dimensions of the pandemic process as well as the impact of the pandemic on education; access to education; problems with the process; the thoughts on the distance education and the evaluation of the process are discussed.

Method

The survey model has been used in this study which aims to find the thoughts, opinions, and behaviors of university students. The population of the study consists of 2,158 students enrolled in Uşak University Faculty of Education in the 2019-2020 academic year, and the study group consists of 913 students who accepted to participate in the questionnaire. The data of the study have obtained using the "Pandemic and Distance Education Questionnaire" developed by the researcher. Within the scope of the questionnaire, a total of 34 questions were asked about the pandemic and distance education process. Descriptive statistics such as frequency and percentage calculations were used in the analysis of the survey data. Likewise, the answers to open-ended questions are presented as frequency and percentage tables under specific categories using the content analysis method.

Findings

The general findings regarding the pandemic process indicate that 87% of the students spend the pandemic process with their family, 54% define the pandemic process as a lost time, and 60% spend this process by surfing the internet. Most of the students regarding the management of the pandemic process expressed that the state, universities, hospitals, and municipalities managed this process well, and 68% of them stated that people could not manage this process well by not obeying the rules. While 90% of the students stated their opinions about the positive sides of the pandemic, the most emphasized positive side is the increase in awareness and consciousness level in people. The most expressed statement regarding the negative sides is the decrease in socialization and being separated from loved ones. The majority of the students defined post-pandemic life as an environment in which serious economic difficulties will arise all over the world. Regarding the economic dimension of the pandemic, it

is seen that 64% of the working students are unemployed due to the pandemic, and 51% of the family's economic situation is negatively affected. Regarding the psychological dimension of the pandemic, it can be said that students mostly describe their moods with negative concepts such as annoyed and anxious; 81% of them stated that the pandemic created an awareness in their lives and that they were mainly concerned for the health of their families and loved ones in this process. Regarding the social dimension of the pandemic, 92% of the students stated that they accessed information from the internet pages during this process, shared information by voice or video tools, and only 53% indicated that they went out especially because of the basic needs of the shopping. Regarding the behavioral dimension of the pandemic, almost all of the students stated that the pandemic process caused changes in certain behaviors and habits. They stated that behaviors, such as entering crowded and closed environments, wearing masks, face to face communication, hugging/kissing and using public transportation were the most changing behaviors.

The findings regarding the distance education show that 74% of the students stated that they think their education will be affected negatively due to the closure of the university. Nevertheless, they also expressed their anxiety about the opening of the universities. During the pandemic process, students' mobile phones were the most used tool for access to distance education and unlimited home internet was the most accessible resource. However, almost all of the students stated that they thought that not every student had equal conditions in this process.

The most expressed problem of distance education by students is about the internet access. In addition, it is seen that the problem areas, such as inefficient and boring lessons, inadequate communication, and lack of technology using skills are also defined. Despite all these problems and negativities, 80% of the students mentioned the advantages of distance education. The most expressed advantage is the comfortable and easy access to the lessons. When evaluated in general, some of the students stated that they like and prefer distance education because of the following reasons: distance education saves time and money, dormitory problems, the university and the city is not admirable, being homesick. However, the others think that distance education does not provide equal conditions for every student, nevertheless it is sufficient under pandemic conditions that it needs to be developed and it is also an opportunity for personal development.

Discussion & Conclusion

As a result, since students have experienced a global epidemic and it is seen that they are quite anxious, hopeless and sad about the future due to the negative effects of this pandemic on their freedom, education, economic and social lives. Regarding the education data, it is possible to say that students see distance education as an alternative to face-to-face education during the pandemic process. Because with the end of the pandemic, they have clearly stated that they are willing to return to their university urgently and that they miss their friends and teachers very much. Although it is predicted that the functionality of distance education will increase as a result of the digital transformation worldwide and will become the main learning structure, it is seen that students want to continue their education in a campus environment, face-to-face, and side-by-side with their friends in close communication.

Eğitim Fakültesi Öğrencilerinin Pandemi ve Uzaktan Eğitim Sürecine İlişkin Görüşlerinin Değerlendirilmesi: Uşak Üniversitesi Örneği

Nidan OYMAN BOZKURT, Uşak Üniversitesi, ORCID ID: 0000-0001-9319-2141

Öz

Covid-19 adlı bulaşıcı hastalığın tüm dünyada hızla yayılımı sonucunda seyahat yasakları, sınır kapılarının kapatılması; okullar, üniversiteler, kamu kurumları ve işyerlerinin geçici bir süreliğine kapatılması gibi bir dizi önlem alınmıştır. Dünya çapındaki bu sağlık krizi aynı zamanda ekonomik ve sosyal bir krize dönüşerek toplumun geniş bir kısmını oluşturan öğrencileri de etkilemiştir. Süreç içerisinde vakaların artması, 199 ülkede okulların kapanması ve yükseköğretim kurumlarının neredeyse tamamının etkilenmesiyle sonuçlanmıştır. Krizden etkilenen her ülke bu süreçte kendi yükseköğretim sistemine odaklanarak, farklı stratejiler uygulamıştır. Türkiye’de ilk vakanın açıklanmasıyla birlikte yaklaşık on gün içerisinde uzaktan eğitim kapasitesine sahip tüm üniversitelerde uzaktan eğitime başlanmıştır. Uşak Üniversitesi de Google Classroom uygulaması üzerinden bu sürece dâhil olmuştur. Bu çalışmada eğitim fakültesi öğrencilerinin pandemi ve uzaktan eğitim sürecine ilişkin düşüncelerinin incelenmesi amaçlanmıştır. Tarama modeli kullanılan araştırmanın evrenini 2019-2020 öğretim yılına kayıt yaptıran 2.158 öğrenci, çalışma grubunu ise ankete geri dönüş sağlayan 913 öğrenci oluşturmaktadır. Veriler araştırmacı tarafından geliştirilen “Pandemi ve Uzaktan Eğitim Anketi” ile elde edilmiştir. Verilerin analizinde frekans ve yüzdelik hesaplamaları gibi betimleyici istatistiklerden yararlanılmıştır. Açık uçlu sorulara verilen cevaplar da içerik analizi yöntemiyle belirli kategoriler altında frekans ve yüzdelik tablolar olarak sunulmuştur. Sonuç olarak öğrencilerin tecrübe ettikleri bu küresel salgının başta özgürlükleri ve eğitimleri olmak üzere ekonomik, sosyal, vb. alanlarda yaşamlarını olumsuz yönde etkilediği, pandemi döneminde yürütülen uzaktan eğitimi ise yüz yüze eğitimin bir alternatifi olarak gördükleri ve bir an önce üniversitelerine dönmek istedikleri görülmektedir.

Anahtar Kelimeler: Covid-19, Pandemi ve Eğitim, Yükseköğretim, Uzaktan Eğitim

İnönü Üniversitesi
Eğitim Fakültesi Dergisi
Cilt 23, Sayı 1, 2022
ss. 178-206
DOI:10.17679/inuefd.959074

Makale Türü
Araştırma Makalesi

Gönderim Tarihi
28.06.2021

Kabul Tarihi
16.04.2022

Önerilen Atıf

Oyman Bozkurt, N. (2022). Eğitim fakültesi öğrencilerinin pandemi ve uzaktan eğitim sürecine ilişkin görüşlerinin değerlendirilmesi: Uşak üniversitesi örneği. *İnönü Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 23(1), 178-206. DOI:10.17679/inuefd.959074

Eğitim Fakültesi Öğrencilerinin Pandemi ve Uzaktan Eğitim Sürecine İlişkin Görüşlerinin Değerlendirilmesi: Uşak Üniversitesi Örneği

Çin’de başlayarak aralık ayı itibarıyla tüm dünyaya hızla yayılan yeni korona virüsün yol açtığı Covid-19 adlı bulaşıcı hastalığı Dünya Sağlık Örgütü’nün 11 Mart 2020 tarihinde bir pandemi olarak ilan etmesiyle birlikte, sağlık sistemlerinin üzerindeki baskıyı hafifletmek için dünya çapında seyahat yasakları; sınır kapılarının kapatılması, okullar, üniversiteler, kamu kurumları ve iş yerlerinin geçici bir süreliğine kapatılması gibi bir dizi önlem alınmıştır. Özellikle pandeminin en fazla etkilendiği ülkelerde zorunlu olmayan tüm ekonomik faaliyetlerin kapatılmasını kapsayacak şekilde tam bir karantina uygulanmasıyla birlikte, dünya üzerinde hızla yayılan sağlık krizi aynı zamanda ekonomik ve sosyal bir krize dönüşmüştür (ESU, 2020). Pandeminin yol açtığı bu kriz, herkesi etkilediği gibi toplumun daha geniş kesimini oluşturan öğrencileri de potansiyel olarak etkilemiştir (IAU, 2020).

Dünya çapında eğitim sistemlerinin pandemiden çok fazla etkilendiği, okulların ve yükseköğretim kurumlarının neredeyse tamamının kapandığı görülmektedir. Nisan ayında virüsün yayılımının hızlanması ve vaka sayılarının artmasıyla birlikte, dünya genelinde 199 ülkede okulların kapanması 1.598.099.008 öğrenciyi eğitimin dışında bırakmıştır. Bu 199 ülkenin 194’ü ülke çapında eğitime ara vermişken, geri kalan beş ülke (Amerika Birleşik Devletleri, İzlanda, İsveç, Rusya ve Avustralya) ise sadece bölgesel olarak bir süreliğine eğitim faaliyetlerini durdurmuştur. Türkiye’de ise bu kriz, toplamda 24.901.925 öğrenciyi etkilerken, bunların 7,198,987’sini yükseköğretim kademesindeki öğrenciler oluşturmaktadır (UNESCO, 2020a).

IAU raporuna göre (2020) dünya genelinde yükseköğretim kurumlarının neredeyse tamamının pandemiden etkilendiği görülmektedir. Yüz yüze eğitimden uzaktan eğitime geçiş en çok Avrupa ülkelerinde (%85) gerçekleşirken, öğretimin en çok ertelendiği (%43) ve hatta iptal edildiği (%24) kurumların Afrika kıtasında olduğu rapor edilmiştir (Tablo1).

Tablo 1

Pandeminin Bölgelere Göre Eğitim-Öğretim Üzerindeki Etkisi

	Etkilenmeyen	Uzaktan eğitime geçen	Öğretimin ertelendiği kurumlar tarafından geliştirilen	ancak çözüm	Öğretimi eden	iptal
Afrika	%3	%29	%43		%24	
Amerika	%3	%72	%22		%3	
Asya & Pasifik	%1	%60	%36		%3	
Avrupa	Neredeyse yok	%85	%12		%3	

Kaynak: IAU, 2020

Krizden etkilenen her ülkenin kendi yükseköğretim sistemine odaklanarak, eğitimlerinin bu zorlu süreçte devam edebilmesini sağlamak için farklı stratejiler uyguladıkları görülmektedir. Gelişmiş ekonomilere sahip Avustralya, Almanya, İtalya, İrlanda, İngiltere ve Amerika gibi ülkeler kampüslerini kapatarak uzaktan eğitime geçmişlerdir. Aynı şekilde gelişmekte olan ekonomiyeye

sahip Brezilya, Çin, Mısır, Hong Kong, Hindistan, Güney Afrika, Singapur ve Arabistan gibi ülkelerde ise bazı üniversitelerin uzaktan eğitime geçtiği rapor edilmiştir (UNESCO, 2020b). Uzaktan öğretim yaklaşımı tüm dünyayı etkisi altına alan pandeminin olumsuz anlamda etkilediği eğitim sistemlerinde sürdürülebilirliğin sağlanması için en kolay çözüm olarak görülmektedir. Hâlihazırda uzaktan eğitimin, zaman ve mekândan bağımsız olarak eğitim-öğretim faaliyetlerini sürekli hale getirme imkânı sunan bir yöntem olarak uzun yıllardır geliştirildiği ifade edilmektedir (Yamamoto & Altun, 2020).

Türkiye’de Sağlık Bakanlığı tarafından ilk Covid-19 vakasının açıklanmasının ardından, Yükseköğretim Kurulu (YÖK, 2020a) tarafından yapılan açıklamayla ülke çapındaki tüm yükseköğretim kurumlarında üç hafta süreliğine eğitime ara verilmiştir. Ardından uzaktan eğitim kapasitesine sahip tüm üniversitelerde uzaktan öğretim sürecinin başlayacağı, sahip olmayan üniversitelerde açık ders malzemeleri havuzunun erişime açılacağı, uygulama derslerinin ise en uygun zamanda gerçekleştirileceği duyurulmuştur (YÖK, 2020b).

Uşak Üniversitesi de mevcut ders programları geçerli olacak şekilde 30 Mart 2020 tarihinde uzaktan öğretime başlayacağını; derslere erişmek için ders programı yazılımına entegre edilen *Google Classroom* uygulamasının kullanılacağını; canlı yayınların *Google Meet* üzerinden gerçekleştirileceğini; internet erişim sorunu olan öğrenciler için yeterli sayıda çeşitli ders materyallerinin ilgili dersin öğretim üyesi tarafından uygulama içerisinde sunulacağını; uygulamalı derslere ilişkin olarak salgının durumuna göre karar verileceğini; bu kararların üniversitesinin resmi web sayfası ve sosyal medya hesaplarından duyurulacağını bildirmiştir. Araştırmanın gerçekleştirildiği eğitim fakültesinde ise internet üzerinden uzaktan eğitim ders toplantısı düzenlenerek öğretim üyelerine uygulamanın nasıl kullanılacağı ayrıntılı bir şekilde aktarılmıştır.

Pandeminin öğrenciler üzerindeki etkisinin eğitim-öğretim faaliyetlerinin çevrim içi platformlara taşınarak uzaktan eğitime dönüştürülmesinin yanı sıra sokağa çıkma yasakları, sosyal mesafe kuralları gibi fiziki kısıtlamalar, hastalığın yayılması/bulaşması sonucunda hastalanan ya da hayatını kaybeden insanların varlığı, pandemiyle birlikte ortaya çıkan ekonomik ve sosyal krizin bireylerin ruh sağlıklarını olumsuz anlamda etkilediği söylenebilir. Yapılan birçok çalışmada (Liang vd., 2020; Nathiya vd., 2020; Qu vd., 2014; Taha vd., 2014; Trnka & Lorencova, 2020; Xu vd., 2018) bulaşıcı hastalık salgınlarının, deprem ve hortum gibi afetlerin kamu ruh sağlığı üzerindeki etkisi ortaya konulmuştur. Bu tür afetlerin halkı travma sonrası stres bozukluğu, psikolojik sıkıntı, depresyon ve anksiyete gibi psikolojik problemler yaşamaya yönlendirdiği görülmektedir.

Bu çalışmada Uşak Üniversitesi Eğitim Fakültesi öğrencilerinin pandemi ve uzaktan eğitim sürecine ilişkin düşünceleri incelenmiştir. Bu bağlamda öğrencilerin pandemi sürecine bakış açıları ve bu süreci nasıl değerlendirdikleri; pandemi sürecinin ekonomik, psikolojik, sosyal ve davranışsal boyutlarının yanı sıra pandeminin eğitime etkisi; eğitime erişim olanakları, yaşanan sorunlar, uzaktan eğitim sürecine ilişkin düşünceler ve sürecin değerlendirilmesi ele alınmıştır.

Yöntem

Araştırmanın Modeli

Üniversite öğrencilerinin düşünceleri, görüşleri ve davranışlarını bulgulamayı amaçlayan bu araştırmada tarama modeli kullanılmıştır. Tarama araştırmaları, bireylerin belirttiği inançları ve davranışlarıyla ilgili araştırma soruları için uygun bir araştırma türüdür. Çoğunlukla tek seferde pek çok konu hakkında bilgi toplamak, pek çok değişkeni aynı anda ölçmek ve birçok hipotezi tek bir taramada test etmek için tercih edilmektedir (Neuman, 2006). Bu araştırmada da öğrencilerin pandemi ve uzaktan eğitim sürecindeki davranışları, bu sürece ilişkin tutumları, beklentileri, kendilerini bu süreçte nasıl sınıflandırdıkları, sürece ilişkin sahip oldukları bilgileri belirlemek amacıyla tarama modelinden yararlanılmıştır.

Evren ve Örneklem

Araştırmanın evrenini Uşak Üniversitesi Eğitim Fakültesi 2019-2020 öğretim yılına kayıt yaptıran 2.158 öğrenci oluşturmaktadır. Pandemiden dolayı üniversitelerin yüz yüze eğitime ara vermeleriyle birlikte Uşak Üniversitesinin uzaktan eğitim için kullandığı *Google Classroom* platformu üzerinden kayıtlı olan Eğitim Fakültesi öğrencilerine araştırmanın anket formu paylaşılmıştır. Tüm öğrencilerin bu platforma kayıt yaptırmamış olma ihtimaline karşı öğrencilerin anket formu ayrıca öğrencilerin kendi sınıflarıyla kurdukları *Whatsapp* gruplarında ve bireysel e-posta adreslerinde paylaşılmıştır. Anketin doldurulması yaklaşık 30-45 dakika arasında sürmektedir. Anket mayıs ayının son haftasıyla (24 Mayıs) haziran ayının son haftası (26 Haziran) arasında uygulanmıştır.

Örneklem büyüklüğüne ilişkin olarak, nüfusun küçük olması daha büyük oranda bir örnekleme ihtiyacını doğurmaktadır. Küçük nüfuslarda araştırmacıların büyük bir örnekleme oranına (1000 kişi için yaklaşık yüzde 30'luk) gereksinimi vardır. Küçük nüfuslara ilişkin bir diğer ilke ise, örneklem büyüklüğündeki küçük artışların doğrulukta büyük kazançlar sağladığına yöneliktir (Neuman, 2006:351). Araştırmanın çalışma gurubunu, gönüllülük esasına dayalı olarak ankete geri dönüş sağlayan 913 öğrenci oluşturmaktadır. Neuman'ın (2006:351) %99 güven düzeyiyle 2.158 öğrenciyi temsil edecek minimum öğrenci sayısı 805 civarındadır. Dolayısıyla çalışmaya katılım sağlayan 913 öğrencinin evreni temsil niteliğinin yeterli olduğu söylenebilir.

Veri Toplama Aracı

Araştırmanın verileri araştırmacı tarafından geliştirilen "Pandemi ve Uzaktan Eğitim Anketi" kullanılarak elde edilmiştir. Anket formu öğrencilerin bölüm, sınıf ve uyruğunu içeren demografik özellikler, pandemi sürecine ilişkin düşünce ve davranışları, bu süreçte uygulanan uzaktan eğitime ilişkin düşüncelerini belirlemek üzere üç bölümden oluşmaktadır.

Öğrencilere kişisel olarak sadece bölüm, sınıf ve uyruk sorulmuştur. Ancak bu bilgiler arasında herhangi bir karşılaştırma yapılmamıştır. Anket kapsamında pandemi ve uzaktan eğitim süreciyle ilgili toplam 34 soru sorulmuştur. Anketteki açık uçlu sorularda öğrencilere kendi düşüncelerini ifade etmeleri ya da yorumda bulunmaları için yeterli boşluklar bırakılmıştır. Anket kapsamındaki diğer sorular ise birden fazla maddeyi işaretleyebilecekleri, evet-hayır şeklinde yanıtlanan ya da verilen seçenekler arasından kendilerine en uygun ifadeyi seçtikleri sorular şeklinde yer almıştır.

Analizler

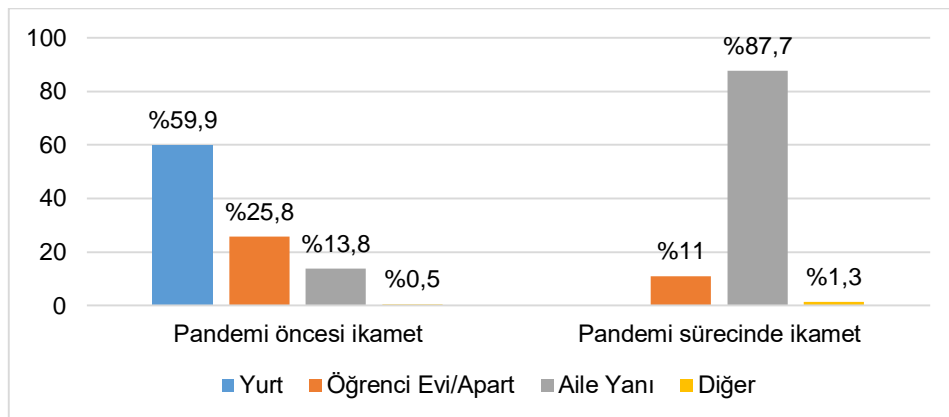
Anket verilerine ilişkin olarak birden fazla seçeneğin işaretlendiği sorularda frekans ve yüzdelik hesaplamaları gibi betimleyici istatistiklerden yararlanılmıştır. Aynı şekilde açık uçlu sorulara verilen cevaplar, içerik analizi yöntemiyle belirli kategoriler altında frekans ve yüzdelik tablolar olarak sunulmuştur. Bulgular bölümünde veriler açıklanırken frekans ve yüzdelikler büyükten küçüğe sıralanarak sunulmuştur ve öğrencilerin en çok ifade ettikleri maddeler ön plana çıkarılarak incelenmiştir. Ayrıca bulgular arasında çeşitli gruplara göre herhangi bir karşılaştırma yapılmayarak genel bir çerçeve oluşturulmaya çalışılmıştır.

Bulgular ve Yorum

1. Pandemi Sürecine İlişkin Bulgular

1.1. Pandemi sürecine ilişkin genel bulgular

Pandemi öncesi öğrencilerin yoğunluklu olarak yurtlarda (%59,9) ve öğrenci evlerinde (%25,8) kaldığı ancak üniversitenin kapanmasıyla birlikte büyük bir çoğunluğunun bu süreci ailelerinin yanında (%87,7) geçirdiklerini ifade ettikleri görülmektedir. (Şekil 1).

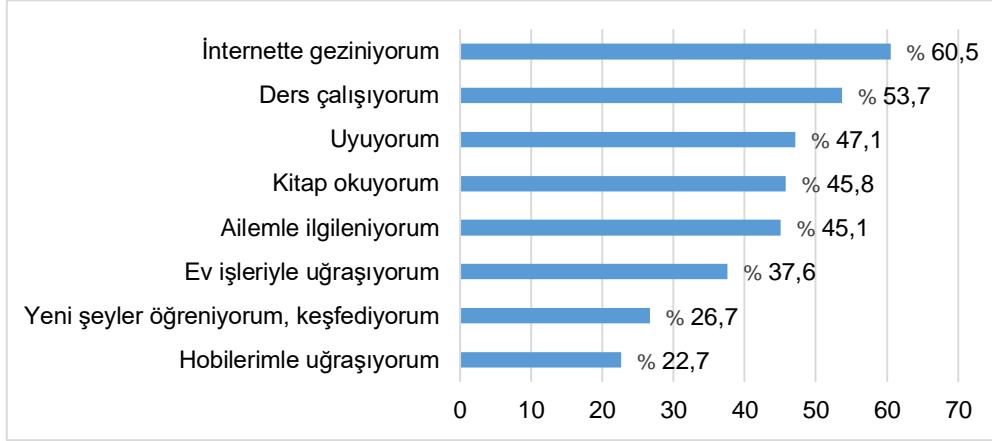

Şekil 1. Pandemi öncesi ve pandemi sürecinde ikamet

Çalışma grubunun yaklaşık %10'unu oluşturan yabancı uyruklu öğrenciler ise yurtdışı kısıtlamalarının getirilmesiyle birlikte evlerine dönememediklerini, iş kaybından dolayı kaldıkları evlerin kirasını karşılayamadıkları için zor durumda olduklarını paylaşmışlardır. Son yıllarda Türkiye'de birçok üniversitede eğitim gören yabancı uyruklu öğrenci sayısı oldukça fazladır ve birçok çalışmada (Kıroğlu vd., 2010; Yardımcıoğlu vd., 2017) bu öğrencilerin dünya üzerindeki diğer uluslararası öğrencilerle ortak olarak kültürel, ekonomik, vb. sorun alanlarına sahip olduğu ele alınmıştır. Bu araştırmanın çalışma grubunda yer alan yabancı uyruklu öğrenciler tarafından da pandemi sürecinin özellikle uluslararası öğrenciler için başlı başına bir sorun alanı oluşturduğu ve yabancı uyruklu öğrenci sayısının yoğun olduğu Uşak Üniversitesinde, böylesi bir kriz döneminde kendilerine yönelik stratejiler geliştirme hususunda eksiklikler yaşandığı paylaşılmıştır.

Öğrencilerin %53,9'u pandemi sürecini kayıp zaman olarak değerlendirirken, %46,1'i bu süreci bir fırsat olarak gördüklerini ifade etmişlerdir. Yine öğrencilerin çoğu (%58,9) bu kayıp zamanın başarılarını olumsuz yönde, az sayıda (%8,9) öğrenci ise olumlu yönde etkileyeceğine ilişkin görüş bildirirken, %32,1'lik bir grup bu durumun başarıları üzerinde herhangi bir etki yaratmayacağını belirtmiştir.

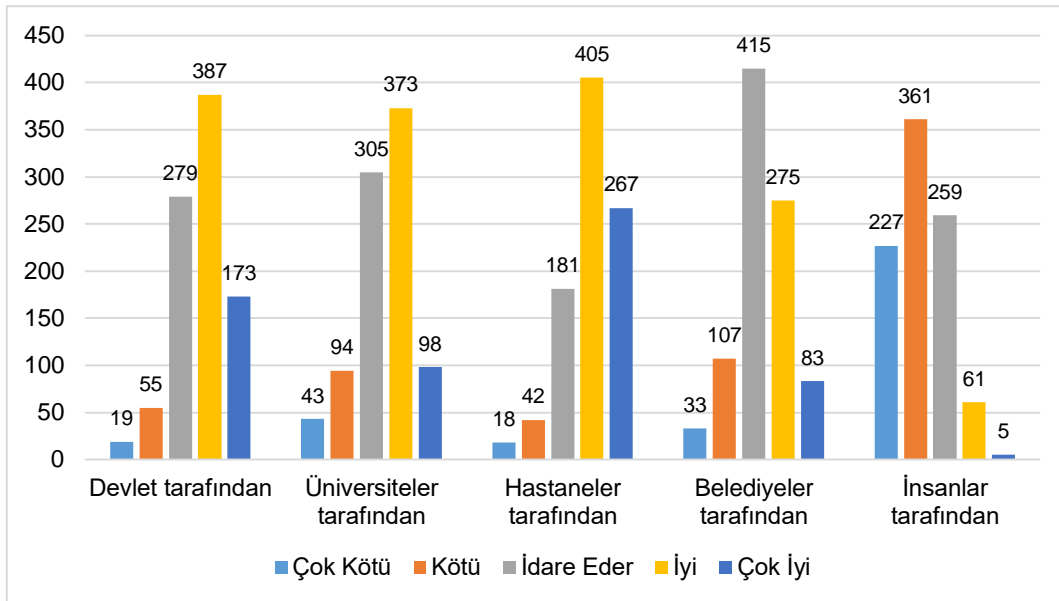
Öğrenciler tarafından pandemi sürecinde en çok yapılan etkinlikler Şekil 2’de ayrıntılı bir şekilde sunulmuştur. Sokağa çıkma yasaklarının ve kısıtlamalarının yoğun olduğu dönemde, öğrencilerin büyük çoğunluğunun zamanlarını daha çok internette geçirdiklerini ifade ettiği görülmektedir. Bunun en önemli nedeni olarak evde geçirilen sürenin fazla olması ve uzaktan eğitimde değerlendirme yöntemi olarak verilen ödevlere işaret edilmektedir.

Şekil 2. Pandemi sürecinde yapılan etkinlikler

Yakın Doğu Üniversitesi Toplumsal Araştırma ve Geliştirme Merkezi tarafından hazırlanan raporda (2020), bireylerin daha sık ev içinde bulunmaları nedeniyle, eğlence amaçlı teknolojiyi kullanmanın yanı sıra, evden çalışanların teknoloji kullanımının en üst düzeye ulaştığı, çalışmayanların ise zamanlarının çoğunu akıllı telefonlar aracılığıyla sosyal medya ortamlarında geçirdikleri tespit edilmiştir. Bu durumun savunmasız bireylerden oluşan alt gruplarda ve gençlerde zamanla sorunlu internet kullanım modelleri geliştirme riskine dönüştüğü vurgulanmaktadır (Király vd., 2020). Bu araştırmada öğrenciler interneti daha çok dizi ya da film izlemek ve sosyal medyada vakit geçirmenin yanı sıra ödev konularına ilişkin kaynakları taramak için kullandıklarını ancak uzun süreli evde oturma ve yoğun internet kullanımının kendilerinde adaptasyon sorununa yol açtığını ifade ettikleri görülmektedir.

Pandemi sürecinin değerlendirilmesine ilişkin olarak öğrenciler pandemi sürecinin yönetimi, pandeminin olumlu tarafları, olumsuz tarafları ve pandemi sonrası yaşamın nasıl olacağına yönelik düşüncelerini paylaşmışlardır.

Şekil 3. Pandemi sürecinin yönetimi

Pandemi sürecinin yönetimine ilişkin olarak (Şekil 3) öğrencilerin hastaneleri, diğer bir ifadeyle sağlık çalışanlarını daha başarılı buldukları görülmektedir. Bunu sırasıyla devlet, üniversiteler ve belediyeler izlemektedir. Ülkede ilk vakanın açıklanmasının ardından virüsün yayılımını önlemek amacıyla kamusal alanda hızla alınan önlemler sayesinde öğrencilerin büyük çoğunluğu bahsi geçen kurum ve kuruluşların yönetim ve hizmetlerini olumlu olarak değerlendirirken, insanların bu süreçte sorumluluk alma ve kurallara uyma konusunda aynı başarıyı gösteremediklerini, bu konuda yakın çevreleri de dâhil olmak üzere ailelerini ve kendilerini de eleştirdiklerini ifade ettikleri görülmektedir. Türkiye’de salgının yavaşladığı süreçte, yeni normale geçme ve serbestleştirmelere toplumun nasıl uyum sağlayacağı konusu tam olarak kestirilemeyen, genellikle de tavsiye edilen önlemlere uyulmayacağı ve sürekli esnetme davranışının sergileneceği yönünde bir algının oluştuğu durumlar ortaya çıkmaktadır. Bunun en uç örneği kolluk kuvvetlerine karşı gelme şeklinde kendini göstermektedir (HASUDER, 2020). Dolayısıyla bireylerin doğru bir şekilde bilgilendirilmesi pandemiyle mücadelede en önemli unsurlardan biri olarak kabul edilmektedir. Yapılacak açıklamalar ve bilgilendirmelerin halkın anlayacağı şekilde ifade edilmesiyle gerek panik ve kaosa gerekse rehavete kapılma ve sorumsuzca davranmaya meydan vermemesini sağlamanın (TÜBA, 2020) büyük önem taşıdığı görülmektedir.

Pandeminin olumlu taraflarına ilişkin olarak öğrencilerin %90’ı görüş bildirirken, sadece %9,8’i böyle bir küresel salgının olumlu tarafı olmadığını ifade etmiştir. Olumlu taraflarına ilişkin en sık ifade edilen görüş (%21,4) pandeminin virüs ve bulaşıcı hastalıklar, temizlik ve hijyen alışkanlıkları, sosyal mesafe ve toplumsal sorumluluk gibi konularda farkındalık düzeyini arttırdığı ve toplumsal bilinçlenme sağladığıdır (Tablo 2). Bu konuya ilişkin öğrenci görüşleri aşağıdaki gibidir:

“Kendime ve aileme oldukça fazla zaman ayırabilmek çok iyi oldu”(Ö5)

“Hayatın ve sağlığın önemini anladık.”(Ö37)

“İnsanların evde kalmasıyla doğa daha az kirleniyor.”(Ö421)

“Aile yanında olduğumuz için barınma, yiyecek ve ulaşım gibi harcamalarımız olmadı.”(Ö524)

“Kişisel alanlara saygı pek yoktu, bu düzeldi ve insanlar daha bilinçli hale geldi.”(Ö79)

“Sevdiklerimize sarılabilmenin, onlarla vakit geçirebilmenin kıymetini anladık.”(Ö102)

Öğrenciler virüs ve bulaşıcı hastalıklarla ilgili ayrıntılı bilgi edindiklerini, kendilerini titiz olarak tanımlayanların bile günlük hayatlarında hijyen kurallarını doğru bir şekilde uygulamadıklarını fark ettiklerini, böylesi bulaşıcı hastalıklarda toplumsal sorumluluğun ne derece önemli olduğuna yönelik bir bilinçlenmeyi pandeminin en önemli kazanımı olarak ifade etmişlerdir. Dikkat çekici bir diğer paylaşım ise gerek bilinçli bir tercih gerekse kısıtlamalar ve yasaklar sonucu insanların evde kalması sonucunda doğanın kendini yenilemesinin ve çevre kirliliğinin azalmasının sağlandığı yönündeki görüşlerdir. Öğrencilerin çevre kirliliğinin azalmasına ilişkin yapmış oldukları paylaşım, SETA'nın (2020a) koronavirüse ilişkin raporunda *planlanmamış olumlu dışsallık* olarak tanımlanmaktadır. Bahsi geçen raporda bir sorunun çözümünde niyet edilmeyen ve planlanmayan olumlu ve olumsuz sonuçlarla karşılaşma olasılığını ifade etmek için "dışsallık" kavramı kullanılmıştır ve pandemiyle mücadele etmede uygulanan kamusal politikaların bir dizi planlanmamış olumlu ve olumsuz dışsallıklara yol açtığı belirtilmiştir.

Tablo 2*Pandeminin Olumlu Tarafları*

	f	%
Bilinçlenmek	214	21,4
Aile ile zaman geçirmek	209	20,9
Kendine daha çok vakit ayırmak	204	20,4
Olumlu tarafı yok	98	9,8
Değer bilmeyi/şükretmeyi öğrenmek	85	8,5
Doğanın kendini yenilemesi	60	6,0
Evde olmak	60	6,0
Dinlenme fırsatı	30	3,0
Para harcamamak	20	2,0
Online eğitim/okula gitmemek	14	1,4
Suç oranının azalması	4	0,4

Pandeminin olumsuz taraflarına ilişkin görüş bildiren öğrencilerin en çok (%23,8) ifade ettikleri olumsuzluk "sosyalleşmenin azalması ve sevdiklerimizden ayrı kalmak" şeklindedir. Öğrenciler tarafından paylaşılan bir diğer olumsuzluk ise sokağa çıkma yasakları, sağlık endişesiyle birlikte ortaya çıkan kısıtlamalar ve evde kalma süresinin uzunluğudur. Aynı şekilde öğrencilerin pandeminin yarattığı paranoya, gerekse uzun süre toplumdan ve normal hayattan izole bir yaşamın getirdiği ruhsal çöküntü ve depresif ruh halinden yakındıkları hem ülke hem de dünya ekonomisinin kötü etkilenmesinin uzun vadede daha olumsuz sonuçlara yol açacağından endişelendikleri görülmektedir (Tablo 3). Bu konudaki öğrenci paylaşımları aşağıdaki gibidir:

"Hayatını kaybeden birçok vatandaşımızın bulunması, ekonomik sıkıntılar, gelecek kaygısı vb."(Ö83)

"Can sıkıntısı ve ruhsal sağlığın bozulma düzeyine gelmesi."(Ö95)

"Fiziksel sağlık ve ruh sağlığı ile ilgili endişe duyudum. Devamlı evde kalmak uyku düzeni, yeme içme dengemi bozdu."(Ö125)

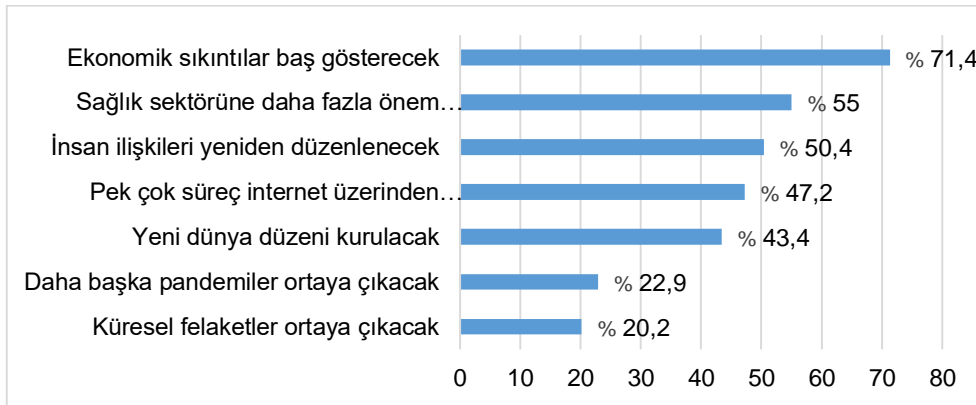
"Planlarım iptal oldu. Sevdiklerimi özledim. Aile içi tartışmalar arttı. Sıcak havalarda evde kalmak zorunda kaldık. Her gün ölüm haberleri duyuyoruz. İnsanların umursamaz davranmaları sorumsuzlukları..."(Ö843)

Öğrencilerin olumsuz olarak paylaştıkları bu paranoya ve sağlık endişesinin yanı sıra uzun süreli sosyal izolasyonun yol açtığı ruhsal çöküntü ve depresyon da yukarıda bahsi geçen raporda (SETA, 2020a) *olumsuz dışsallık* olarak tanımlanmaktadır.

Tablo 3*Pandeminin Olumsuz Tarafları*

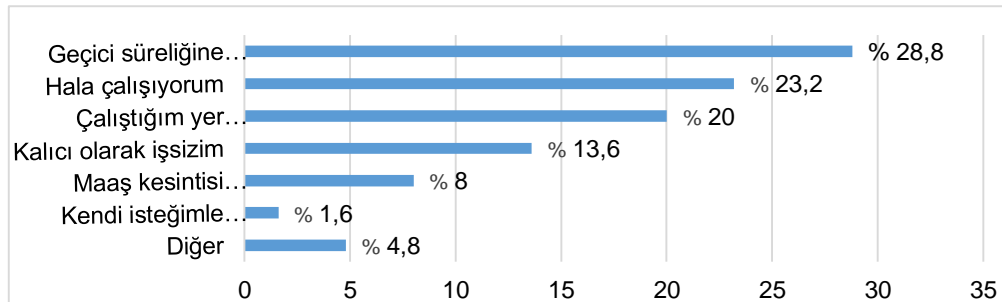
	f	%
Sosyalleşmenin azalması/sevdiklerimizden ayrı kalmak	265	23,8
Eve sıkışıp kalmak/karantina/kısıtlamalar	219	18,9
Ruhsal çöküntü/paranoya	196	16,9
Ekonominin kötü etkilenmesi	183	15,8
Sağlığın tehlikede olması/can kayıpları	121	10,4
Üniversiteye gidememek/eğitimin olumsuz etkilenmesi	115	9,9
Gelecek kaygısı/planların ertelenmesi	59	5,0

Pandemi sonrası yaşama ilişkin öğrencilerin büyük çoğunluğunun hem ülke hem de dünya çapında ciddi anlamda ekonomik sıkıntılar yaşanacağı konusunda hemfikir oldukları görülmektedir. Pandemi nedeniyle kısa dönem ekonomik faaliyetlerin yavaşlayacağı ve GSYH'da kayıplar oluşacağı, uzun dönemde ise ekonomik kayıpların kısa dönemli tahminlerden daha yüksek olabileceği öngörülmektedir (ULİSA, 2020). Ayrıca büyüme oranında düşüş, buna karşın enflasyon oranlarında artış, bütçe dengelerinde sarsılma, dış finansmana ilişkin sorunlar ve artan işsizlik rakamları gibi beklenen olası senaryoların yer aldığı raporlar (SETA, 2020b; DTİK, 2020; United Nations, 2020) ülke ve dünya ölçeğinde pandeminin ekonomiye olumsuz etkisini ayrıntılı olarak ele almaktadır. Ekonomik sıkıntılarının yanı sıra yakın bir gelecekte yeni virüslerle birlikte daha başka pandemilerin ortaya çıkacağı, dolayısıyla virüs ve olası salgınlara ilişkin olarak sağlık sektörüne daha fazla önem verileceği ve sağlık yatırımlarının artacağı, pandeminin yol açtığı zorunlu sosyal izolasyon ve toplumsal sorumluluklar kapsamında insan ilişkilerinin ve sosyal yaşamın yeniden düzenleneceği, dijitalleşmenin önem kazanmasıyla birlikte alışveriş, ticaret, eğitim, evden çalışma vb. gibi pek çok sürecin internet üzerinden yürütüleceği, dünya genelinde ekonomik ve politik modellerin yeniden yapılandırılmasıyla yeni bir dünya düzeninin kurulacağı ve farklı pek çok küresel felaketin ortaya çıkacağı da diğer dikkat çekici bulgular arasındadır (Şekil 4).

Şekil 4. Pandemi sonrası yaşam

1.2. Pandeminin ekonomik boyutuna ilişkin bulgular

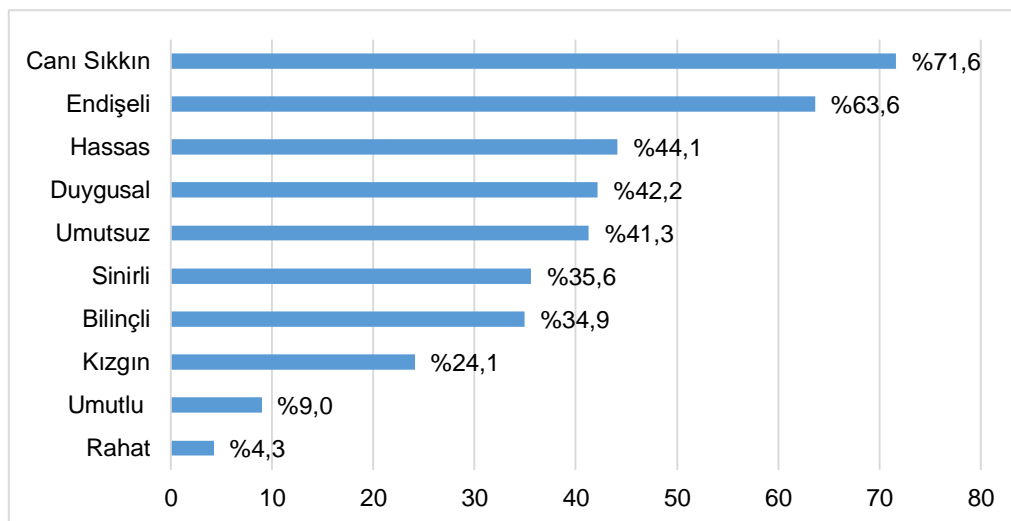
Pandeminin ekonomik boyutu bağlamında öğrencilerin yaklaşık %52'si bu kriz ortamının ailelerinin ekonomik durumunu olumsuz yönde etkilediğini belirtmişlerdir. Bunun yanı sıra öğrencilerin %86,3'ü pandemi öncesi üniversite eğitiminin dışında bir işte çalışmadığını paylaşmışken, %13,7'si çalıştığını ifade etmiştir. Ancak çalışan öğrencilerin %64'ü pandemi nedeniyle işsiz kaldıklarını ya da ekonomik sıkıntı içerisinde olduklarını paylaşmışlardır.

Şekil 5. Pandemi sürecinin çalışma durumuna etkisi

1.3. Pandeminin psikolojik boyutuna ilişkin bulgular

Öğrencilerin büyük çoğunluğunun pandemi sürecindeki ruh hallerini olumsuz duygu durumlarıyla tanımladıkları görülmektedir. En çok tanımlanan canı sıkkın (%71,6) ruh halinin çok fazla tercih edilmesi, sokağa çıkma yasaklarının yanı sıra sosyal izolasyon ve sürece ilişkin çeşitli kısıtlamalardan kaynaklandığı söylenebilir. Bazı öğrenciler bu süreçte kendilerini daha bilinçli olarak tanımlarken, ruh hallerini umutlu ve rahat gibi olumlu duygularla tanımlayan öğrenci sayısının nispeten çok az olduğu görülmektedir (Şekil 6).

Şekil 6. Pandemi süreci ruh hali

Öğrencilerin sağlık açısından ciddi kaygı sorunları, diğer taraftan da evde oturmanın yarattığı bunalım ve can sıkıntısı gibi sorunlara ilişkin paylaşımları doğrultusunda, bir üniversite öğrencisinin günlük deneyiminin bir parçası olan sosyal temas ve sosyalleşme rutinlerinin kaybının, virüsün kendisinden daha büyük zararlar vereceği öngörülebilir. Evde uzun süre kalma, sosyal ve duygusal denge açısından öğrenciler üzerinde olumsuz etkilere sahip olmaktadır. Amerika'da mart ayının ortalarında üniversite öğrencileri arasında yapılan bir araştırmaya göre öğrencilerin %75'inin pandemi nedeniyle anksiyete ve depresyon yaşadıklarını göstermektedir

(UNESCO-IESALC, 2020). Bu araştırmada da en fazla tanımlanan ruh hallerinin endişeli, hassas, duygusal, umutsuz, sinirli, kızgın gibi genellikle olumsuz kavramlar olduğu görülmektedir.

Öğrencilerin %81,2'sinin pandeminin kendilerinde bir farkındalık oluşturduğunu ifade ettikleri görülmektedir. Farkındalık alanlarına ilişkin öğrenci görüşleri aşağıda verilmiştir:

“Rutin hayatımın ne kadar kıymetli olduğunu anladım. Kendimi bu süreçte farklı yönlerde geliştirmeye çalıştım.”(Ö13)

“Sağlığın en önemli şey olduğunun farkına vardım.”(Ö69)

“Eski hayatımın değerini anladım. Eskiden sıradan gelen, mutlu etmeyen aktiviteleri yapmayı bile çok özledim.”(Ö246)

“Temizlik konusunda hassasiyet kazandım.”(Ö631)

“Bu süreçte kendime daha çok vakit ayırdığım için kendimi tanımaya fırsatım oldu.”(Ö790)

Dünya çapında insan hayatı için tehdit oluşturan bu sağlık krizine yönelik, öğrenciler tarafından en fazla vurgulanan farkındalığın, “hayatın kıymetini anlamak ve sahip olduklarına şükretmek” olması gayet anlaşılabilir. Ayrıca öğrencilerin bu süreçte, günlük hayat rutininde çok da fazla üzerinde durmadıkları basit alışkanlıklarını ne kadar çok özlediklerini; ayrı kaldıkları yakınlarının veya arkadaşlarının ve hatta farkında olmadıkları özgürlüklerinin bile ne kadar değerli olduğunu anladıklarını vurgulamaları, pandemi nedeniyle psikolojik yönden ciddi bir dönüşüm yaşadıklarının göstergesi olarak yorumlanabilir.

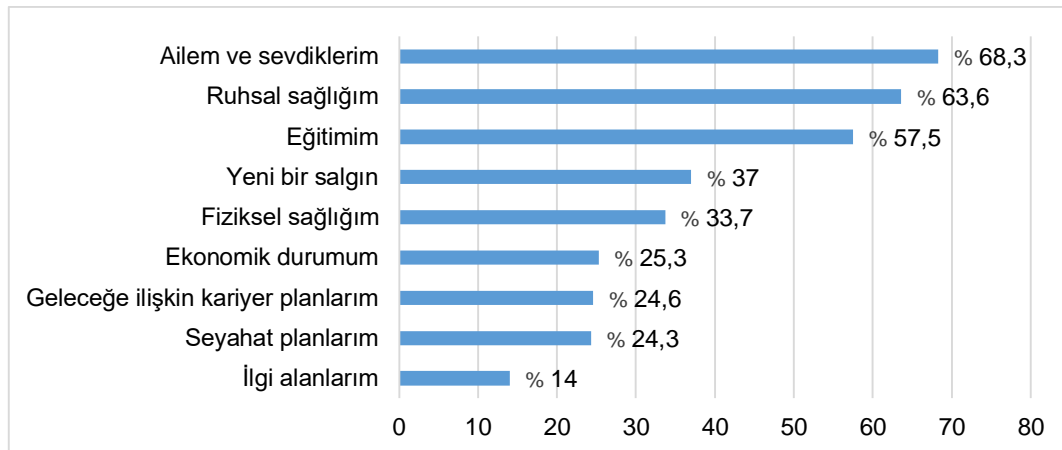
Tablo 4

Pandeminin Sürecinde Oluşan Farkındalıklar

	f	%
Hayatın kıymetini anlamak/sahip olduklarına şükretmek	178	19,3
Sevdiklerinin değerini anlamak	90	9,8
Bilinçli ve hassas olmak	89	9,6
Dikkatli ve tedbirli olmak	84	9,1
Temizlik ve hijyenin önemini anlamak	81	8,8
Sağlığın önemini anlamak	72	7,8
Psikolojinin önemini anlamak	71	7,7
Kendini geliştirmek	50	5,4
İşleri ertelememeyi öğrenmek	47	5,1
Diğer insanlara karşı sorumluluk hissetmek	33	3,5
Hayatın anlamını sorgulamak	30	3,2
Çevreye bakışı değerışmek	25	2,7
Özgürlüğün önemini anlamak	22	2,3
Gelecek kaygısı duymak	18	1,9
Daha sabırlı ve sakin olmayı öğrenmek	14	1,5
İnsanların bencil olduğunu düşünmek	14	1,5

Öğrenciler pandemi sürecinde en fazla (%68,3) aileleri ve sevdikleri için kaygı duyduklarını ifade etmiştir. Bu kaygıyı sırasıyla kendi ruh sağlıkları (%63,6) ve eğitimleri (%57,5) gibi kaygı alanları izlemektedir. Öğrencilerin herhangi bir kronik rahatsızlığa sahip olmama ve yaş itibarıyla riskli kategoride yer almamaları, kendi fiziksel sağlıklarından çok, aileleri ve sevdikleri için daha fazla endişe duyma davranışlarını açıklayabilir. Ancak yapılan paylaşımlar bağlamında öğrencilerin kendi fiziksel sağlıklarına güvenmelerinin ruh sağlıkları, moral ve motivasyonları için

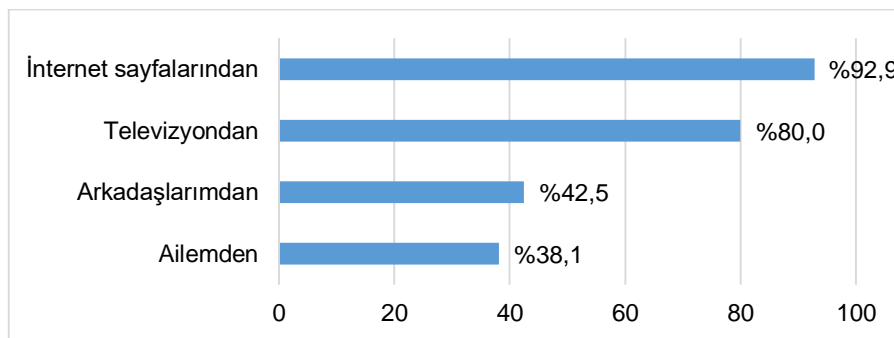
geçerli olmadığı görülmektedir. Ayrıca üniversitelerin uzaktan eğitime geçmesi ve sürecin belirsizliği nedeniyle de eğitimleri için daha fazla endişe duydukları söylenebilir.

Şekil 7. Pandemi süreci kaygı alanları

1.4. Pandeminin sosyal boyutuna ilişkin bulgular

Araştırmada pandemi döneminin sosyal boyutuna ilişkin olarak pandemi sürecinde internetin bilgiye ulaşmada en çok tercih edilen kaynak olduğu görülmektedir. Bunu sırasıyla televizyon, arkadaşlar ve aile izlemektedir. Günümüzde internet, teknolojinin gelişimi ve toplumdaki dijital dönüşümün sonucu olarak 21. yüzyıldaki en önemli bilgi kaynaklarından biri olarak kabul edilmektedir (Reinking & Colwell, 2015). Öğrenciler aileleriyle bilgi paylaşımlarının yüz yüze olduğunu belirtirken, arkadaşlarıyla var olan kısıtlamalar nedeniyle daha çok sesli ya da görüntülü iletişim yoluyla bilgi paylaşımında bulduklarını ifade etmişlerdir (Şekil 8).

Şekil 8. Pandemi sürecinde bilgiye erişim kaynakları

Sosyal boyuta ilişkin dikkat çekici bir diğer bulgu ise dışarı çıkma oranlarıdır. The Washington Post'ta (2020) yer alan bir haberde, günlük rutinin bir parçası aynı zamanda rahatlatıcı bir aktivite olarak kabul edilen dışarı çıkma eyleminin, herkesin evde kalmasını zorlayan bu küresel salgın nedeniyle en çok korkulan şey haline geldiği ve uzun süre evde vakit geçiremeyen bireyler için bu durumun çok daha zorlayıcı olduğu kaydedilmiştir. Bu araştırmada vaka sayılarının yüksek seyrettiği ve sokağa çıkma kısıtlamalarının olduğu dönemde öğrencilerin yaklaşık %50'sinin zorunlu haller nedeniyle dışarıya çıktığı, diğer yarısının ise yasaklar ve endişe nedeniyle hiç çıkmadığı görülmektedir. Dışarı çıkmak zorunda olan öğrenciler, bunun nedenini ise Genç ve Köker'in (2021) çalışmasındaki bulgulara paralel olarak, kendilerinin ve ailelerinin temel ihtiyaçları için market alışverişi olarak açıklamıştır. Bunun yanı sıra öğrenciler yürüyüş yapmak, hava almak için dışarı çıkma ihtiyacı hissettiklerini belirtmişken, farklı ihtiyaçlar (eve

internet bağlatmak, kırtasiye alışverişi, vb.) nedeniyle de dışarı çıkmak zorunda olduklarını ifade etmişlerdir. Çalışan öğrenciler iş nedeniyle dışarı çıktıklarını vurgularken, fatura yatırma ya da para çekme gibi mali konular; hastalık, ilaç alma, vb. gibi sağlık sorunlarıyla ilgili olarak da dışarı çıkılma nedenleri sıralanmıştır. Sadece beş öğrenci “Vefa Ekibi”nde görev aldığını ve ihtiyacı olan insanlara yardım etmek amacıyla, dört öğrenci ise farklı bir ilde bulunan ailesinin yanına ya da ikametgâhına gitmek üzere ulaşım amaçlı çıktığını belirtmiştir.

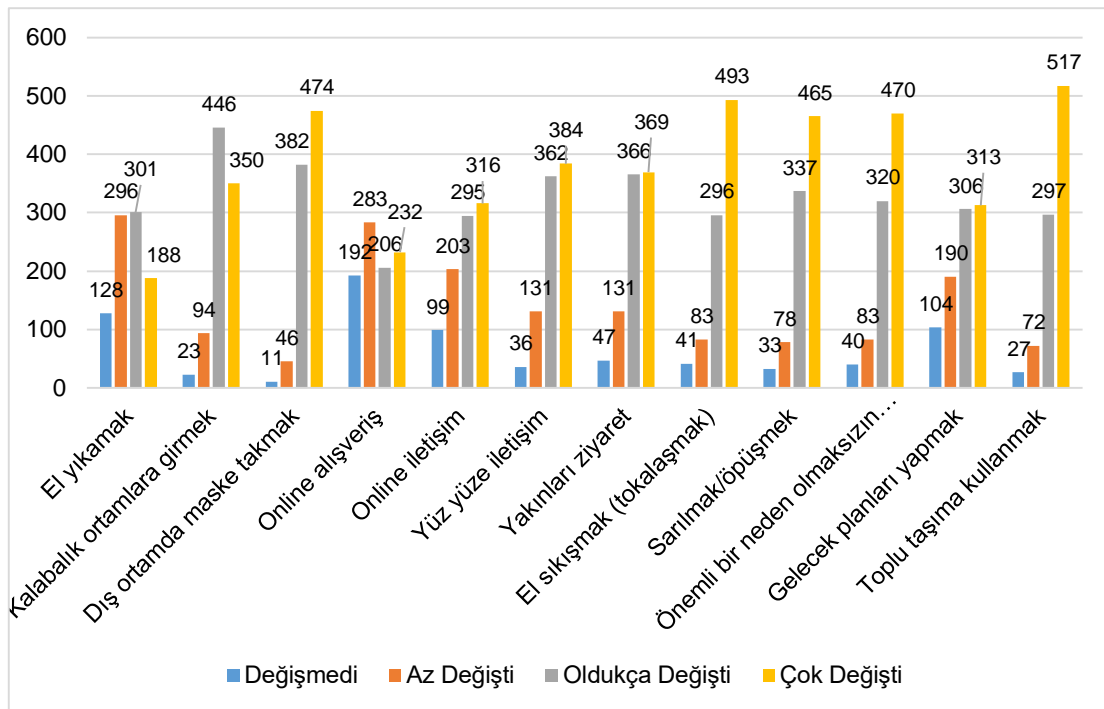
Tablo 5

Dışarı Çıkma Nedenleri

	f	%
Market alışverişi	309	58,5
Yürüyüş/hava alma/gezinti	60	11,3
Farklı ihtiyaçlar	58	10,9
İş/Çalışmak	34	6,4
Banka/bankamatik	29	5,4
Hastane/Eczane/Sağlık Ocağı	29	5,4
Vefa ekibinde görev almak	5	0,9
Ulaşım	4	0,7

1.5. Pandeminin davranış boyutuna ilişkin bulgular

İnsanlık aslında yüzyıllardır salgın hastalıklar konusunda deneyimlidir. Böylesi zamanlarda bireysel ve toplumsal olarak psikolojik dayanıklılık ve davranışların zorlu bir sınavdan geçtiği bir dönem yaşanmaktadır ve salgınla insanlık ilişkisi tarihsel olarak da birçok davranış örüntüsü oluşturarak gelişmektedir (HASUDER, 2020). Aynı 14. yüzyılda bütün Avrupa’yı saran salgının (Kara Ölüm) yanı sıra Viyana’da farklı tarihlerde görülen veba salgınlarında insanların kent merkezlerinden korkup sayfiye yerlere kaçarak kırsalda salgını yaygınlaştırdığı gibi (İstek, 2017), bu pandemi döneminde sıklıkla gözlenen insanların panikle gıda ve ilaç stoklama davranışlarının salgının daha da artmasına yol açmasıdır. İnsanları bu tür korku ve panik davranışlarına iten en büyük neden pandeminin yarattığı hastalığın bulaşıp bulaşmayacağı, bulaşursa ne olacağı, en iyi korunma yönteminin ne olduğu gibi belirsizlik durumudur (HASUDER, 2020). Bu araştırmada pandemi sonrası öğrencilerin neredeyse tamamı davranışlarında büyük ölçüde değişiklikler meydana geldiğini ifade etmiştir. Özellikle diğer insanlarla yakın temas gerektiren yüz yüze görüşme, tokalaşma, sarılıp öpüşme gibi davranışları; aynı ortamda bulunmayı gerektiren yakınları ziyaret etme, toplu taşıma kullanma hatta mecbur olmadıkça dışarı çıkma gibi davranışları neredeyse hiç sergilemediklerini belirtmişlerdir. Bunun en önemli nedeninin ise daha çok kendilerini ve birlikte yaşadıkları ailelerini izole etme ve salgından koruma çabası olduğu söylenebilir.

Şekil 9. Pandemi sonrası davranış değişiklikleri

2. Uzaktan Eğitime İlişkin Bulgular

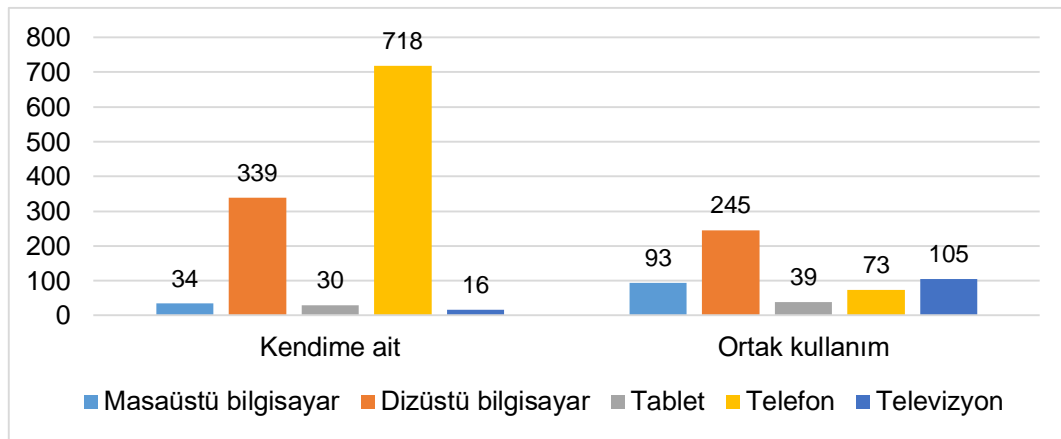
2.1. Pandeminin eğitim-öğretime etkisine ilişkin bulgular

Araştırmada uzaktan eğitime ilişkin bulgular ele alındığında öğrencilerin %74,2'si üniversitelerin kapalı olmasının kendi eğitim ve öğretimleri üzerinde olumsuz sonuçlar yaratacağını, aksine %25,8'i ise uzaktan eğitime geçilmesiyle bu kapalılık durumunun herhangi bir olumsuz sonuca yol açmayacağını düşünmektedir. Olumsuz görüş bildiren öğrencilerin daha fazla olmasına rağmen, yine de üniversiteye dönme konusunda öğrencilerin %77,3'ü pandemiden dolayı tedirginlik yaşadıklarını belirtmiştir. Uzaktan eğitime geçilmesiyle birlikte eğitimlerinin olumsuz yönde etkilenmeyeceğini savunan öğrencilerin ise pandemi döneminde bu uygulamanın en iyi yöntem olduğu konusunda hemfikir oldukları görülmektedir.

2.2. Uzaktan eğitime erişim olanaklarına ilişkin bulgular

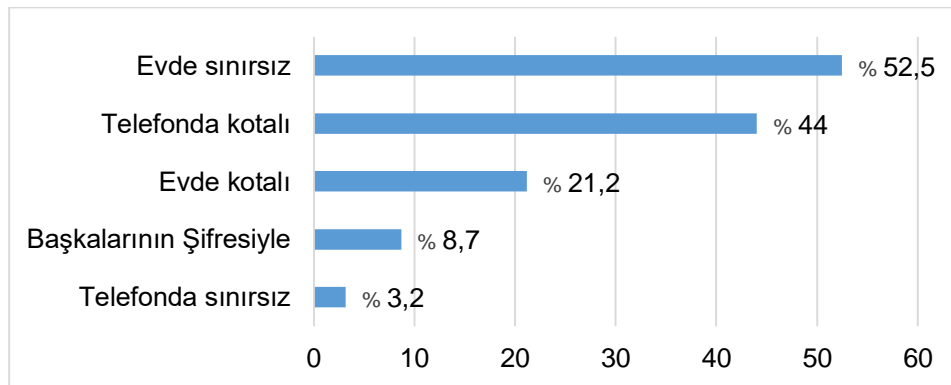
Uzaktan eğitime erişimle olanaklarına ilişkin dikkat çekici bulgulardan biri öğrencilerin yaklaşık %80'inin derslere bağlanmak ve araştırma yapmak için kendilerine ait akıllı telefonları kullandıkları yönündeki paylaşımlarıdır. Akıllı telefonlar, telefon olmanın yanı sıra kamera, video, veri depolama, müzik çalar, internet erişimi ve farklı ağ özelliklerini tek bir alette birleştiren kompakt bir sistem olarak son dönemde uzaktan eğitime erişimde sıklıkla kullanılan araçlardan biridir. Özellikle genç nesil ve öğrenciler sesli ve görüntülü ders dosyalarını indirmek, metin belgelerini görüntülemek ve düzenlemek, e-postalarına ve farklı web içeriklerine erişmek ve pek çok veriyi depolamak için akıllı telefonlarını kullanmaktadır. Ancak ortalama bir akıllı telefonun 5,5 inç (yaklaşık 14 cm) ekrana sahip olduğu göz önünde bulundurulduğunda, küçük bir ekranın video izleme ve metin okumayı zorlaştırdığı, küçük tuşlara sahip sanal klavyenin uzun metin girişlerini neredeyse imkânsız hale getirdiği gibi dezavantajlar, akıllı telefonların eğitime erişimde verimli kullanımının önündeki en büyük engel olarak görülmektedir (Corbeil & Valdes-Corbeil, 2007).

Bu araştırmada öğrenci paylaşımlarından yola çıkılarak uzaktan eğitime erişim için sadece akıllı telefonlarını kullanabilen öğrenciler, canlı ders esnasında telefonlarına sesli arama ya da yazılı mesaj gelmesiyle derste bölünme ve konsantrasyon sorunları yaşadıklarını belirtmişlerdir. Aynı zamanda araştırma yapmak ya da ödev hazırlamak için telefon ekranının yeterli olmaması nedeniyle el yazısıyla hazırlanan ödevlerin, fotoğraf yoluyla dersin sorumlu öğretim üyesine ulaştırılmaya çalışılması, yazıların okunaklılığı ya da fotoğraf kalitesinin yetersizliğı ve sisteme yükleme hataları gibi sebeplerden dolayı yaşanan aksaklıkların da uzaktan eğitim sürecini verimsiz kıldığı vurgulanmaktadır. Dolayısıyla öğrencilerin ders dinleme ya da ders çalışma, özellikle ödev için araştırma yapma ve ödev hazırlama gibi etkinlikleri sadece akıllı telefonlar aracılığıyla verimli bir şekilde gerçekleştirmelerinin mümkün olmadığı söylenebilir.

Şekil 10. Uzaktan eğitime erişimde kullanılan araçlar

Uzaktan eğitime erişimle ilgili önemli bir diğeri bulgu ise öğrencilerin sahip oldukları internet bağlantılarıdır. Öğrencilerin %50'si evde ya da telefonda sınırsız, geri kalanlar ise kotalı internete sahip olduklarını ve yaklaşık %9'u ise başkalarının şifreleriyle internete bağlandıklarını paylaşmıştır. Her ne kadar öğrencilerin %93'ü uzaktan eğitim olanaklarına erişimde kendilerine ilişkin herhangi bir sorun yaşamadıklarını paylaşmalarına rağmen, her öğrencinin eşit şartlara sahip olmadığını düşündüklerini ifade etmişlerdir. YÖK tarafından bu soruna ilişkin olarak lisans öğrencileri için kayıt dondurma, lisansüstü tez öğrencileri için erteleme ya da ek süre verme (2020c) gibi çözümler dışında ücretsiz 6 GB'lık uzaktan eğitime destek kotası gibi imkânlar sağlanmaya çalışılmıştır (YÖK, 2020d).

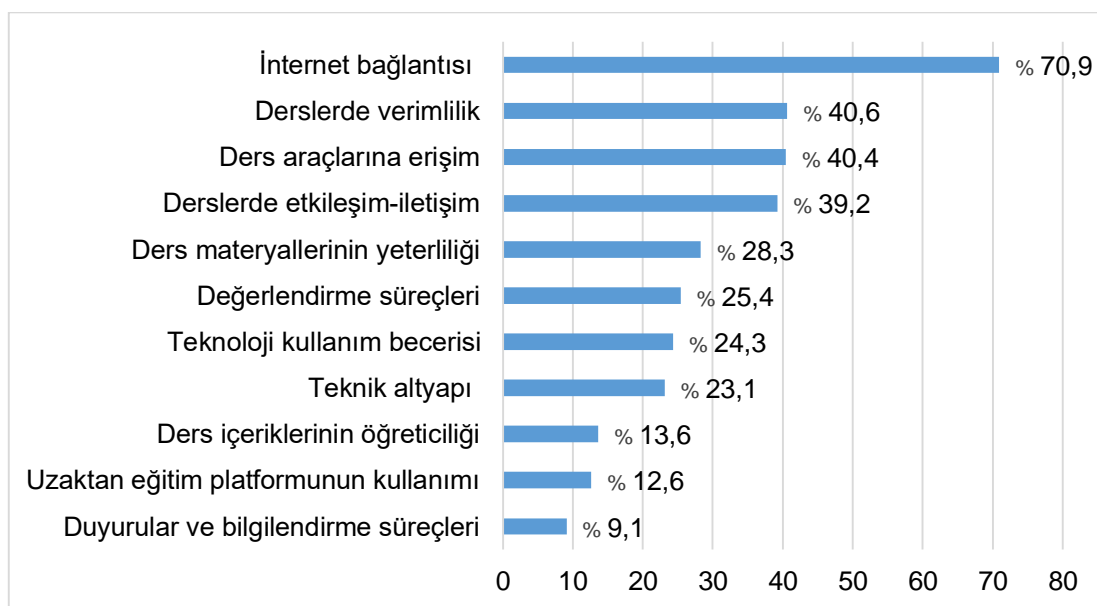
Şekil 11. İnternet bağlantıları

İnternet bağlantısına ilişkin söz konusu sorunun küresel ölçekte de geçerli olduğu görülmektedir. UNESCO'nun (IESALC) Covid-19 ve yükseköğretim raporunda (2020) gelişmekte

olan Arjantin, Bolivya, Kolombiya ve Peru gibi ülkelerdeki kırsal bölgelerden gelen ve evlerine dönen birçok öğrencinin eğitim gördükleri bölgeden daha kötü bağlantı koşullarıyla karşılaştığı rapor edilmiştir. Ayrıca rapora göre gelişmekte olan pek çok ülke, iyi bir internet bağlantısına erişimi olan öğrenciler için öğrenme fırsatlarının sürekliliğini sağlayan bir uzaktan eğitime güvenme hatasına karşı uyarılmaktadır. Sürekli bağlantı gerektiren teknolojilere başvurmanın, sosyal ve ekonomik olarak dezavantajlı grupları önemli ölçüde etkileyeceği göz önüne alındığında, şayet uzaktan eğitim uzun soluklu gerçekleştirilecekse, UNESCO'nun Covid-19 küresel yükseköğretim raporunda da (2020c) belirttiği gibi, dezavantajlı öğrenci gruplarının uzaktan eğitime katılmasının önündeki engelleri kaldırmak ve okul terkini önlemek için, dünyadaki yükseköğretim kurumları arasındaki farklılıklar ve teknolojiye erişim açısından eşitsizliklerin, gelişmiş ülkelerle aradaki dijital uçurumun dikkate alınmasının yanı sıra herkesin faydalanabileceği bir internet erişimi sunmak üzere sağlayıcılarla müzakere etmek gibi bunu destekleyecek stratejiler ve destek mekanizmalarının tasarlanmasına ihtiyaç duyulmaktadır. Bu bağlamda Karadağ ve Yücel'in (2020) pandemi döneminde üniversitelerde uzaktan eğitime ilişkin çalışmasında, Türkiye'de kırsal bölgelerdeki bağlantı sorunlarının sonuçlarının dezavantajlı gruplar açısından fırsat eşitsizliği yaratacağından dolayı araştırılması gerekliliği; özellikle kayıt donduran öğrencilerin derse devam eden öğrencilere kıyasla dezavantajlı durumda olacağı; servis sağlayıcılarla internet bağlantısı için yeterli anlaşmanın sağlanamaması; öğrencilere verilen internet kotasının sınırlı sitelere erişim sunmasının araştırma yapmak ve ödev hazırlamak için yeterli olmadığı vurgulanmıştır. Dolayısıyla UNESCO raporunda sunulan önerilerin, Türkiye'de başarılı bir şekilde gerçekleştirilmesi için ülke çapında mevcut bazı eksikliklerin giderilmesi, destekleyici stratejilerin ayrıntılı bir şekilde düzenlenmesi gerektiği söylenebilir.

2.3. Uzaktan eğitime yönelik görüşlere ilişkin bulgular

Öğrencilerin %68,7'si pandemi döneminde üniversiteleri tarafından gerçekleştirilen uzaktan eğitim sürecinin eğitim kalitesini olumsuz anlamda etkilediğini düşündüğünü ifade ederken, %20,5'i etkilemediğini ve %10,8'i ise olumlu anlamda etkilediğini düşündüğünü belirtmiştir.

Şekil 12. Uzaktan eğitim sürecinde yaşanan sorunlar

Pandemi döneminde üniversitelerdeki uzaktan eğitime ilişkin Türkiye çapında öğrenci memnuniyetlerini inceleyen çalışmada Karadağ ve Yücel (2020), öğrencilerin öğrenim gördükleri üniversite ve fakültelerinin uzaktan eğitim hazırlığının olmadığını; bu süreçteki bilgilendirmelerini yetersiz bulduklarını; dijital içerikler/öğretim materyallerinin orijinalikten ve öğreticilik bağlamında verimlilikten uzak olduğunu; bu süreçte öğretim elemanlarının ulaşamaz ve öğretme becerilerinin kullandıkları uzaktan eğitim sisteminin yetersiz olduğunu ifade ettiklerini aktarmıştır. Bu araştırmada da öğrencilerin uzaktan eğitime ilişkin benzer alanlarda olumsuz ifadeler kullandıkları söylenebilir. Uzaktan eğitime ilişkin düşünceler ele alındığında, öğrencilerin bu sürece yönelik bazı sorun alanları tanımladıkları görülmektedir. En fazla tecrübe edilen sorun ise daha önce de belirtildiği gibi internet bağlantısıdır. Öğrenciler yüz yüze eğitimde olduğu gibi yeterli düzeyde bir etkileşim ve iletişimin sağlanamamasından, kendi ifadeleriyle “evde yatarak ders dinlemenin” yarattığı disiplin eksikliği ve konsantrasyon bozukluğundan dolayı derslerin sıkıcı ve verimsiz geçtiği; öğretim üyesi tarafından sisteme yüklenen ders materyallerinin yetersiz, içerik açısından da verimsiz olmasının yanı sıra kaynaklara ulaşmak için internete mecbur kalma, kütüphaneye gidememe gibi ders araçlarına yeterli erişim sağlanamadığı; verilen ödevlerle ya da bilgisayar başında yapılan sınavlarla adaletli bir ölçme-değerlendirmenin yapılamadığı; hem öğretim üyeleri hem de öğrencilerin teknoloji kullanımı konusunda yetersiz olduğu; uzaktan eğitim için gerekli teknolojik araçlara sahip olamamanın neden olduğu teknik altyapı sorunları; platformun verimli bir şekilde kullanılmadığı; bilgilendirme süreçlerinin iyi bir şekilde gerçekleştirilemediği gibi konularda rahatsızlık duyduklarını ifade etmişlerdir.

Tablo 6

Uzaktan Eğitimin Avantajları

	f	%
Derslere rahat ve kolay erişim/zaman tasarrufu	224	22,2
Güvenli ders işleme imkânı/eğitimin aksamaması	173	17,1
Derslerin ve materyallerin online platformda kayıtlı olması	161	16,0
Avantajı yok	120	11,9
Evde olmak/aileyle birlikte olmak	114	11,3
Ekonomik açıdan tasarruf	61	6,0
Araştırma odaklılık/kendini geliştirmek	58	5,7
Teknoloji kullanımının gelişmesi/dijital okuryazarlık	38	3,7
Sınav yerine ödev teslimleri	34	3,3
Devamsızlık probleminin olmaması	23	2,2

Uzaktan eğitime ilişkin birçok sorun alanı tanımlanmasına rağmen öğrencilerin %88’i yüz yüze eğitime kıyasla uzaktan eğitimin avantajlı yönlerine de değinmişlerdir (Tablo 6). Uzaktan eğitimin avantajları alanyazında genel hatlarıyla her yerden ve her zaman erişilebilirlik, ulaşım zorunluluğunun olmaması, ders seçimlerinde esneklik, bireysel farklılıklara ve öğrencilerin kendi çalışma tempolarına uyarlanabilirlik, zaman tasarrufu ve para tasarrufu olarak sıralanmaktadır (Arkorful & Abaidoo, 2015; Oliveira, Penedo & Pereira, 2018; Sadeghi, 2019). Araştırmanın bulguları incelendiğinde benzer paylaşımların olduğu görülmektedir.

“Benim açımdan köyden üniversiteye gelip gitmem zaman aldığı için uzaktan eğitimin bu durumu ortadan kaldırması avantajdır.”(Ö33)

- “Uzaktan eğitimin faydaları ekonomik olması, evden rahatça katılabiliyor olmamız.”(Ö59)*
- “Dersler kaydedildiği için sonradan dinleme şansımızın olması güzel.”(Ö457)*
- “Pandemi sürecinde sağlığını tehlikeye atmadan evimizde eğitim alabiliyoruz.”(Ö176)*
- “İnsanın kendisine daha çok vakit ayırmasını sağlıyor. Okula giderken olan hazırlık ve yolculuk süreci vb. gibi bize kalıyor.”(Ö574)*
- “Eğitim sürecimize kaldığımız yerden devam etmek. Eğitimin kesintiye uğramaması.”(Ö912)*

Zaman ve mekân kısıtlaması olmaksızın rahat ve kolay erişim sağlamak, uzaktan eğitimin en fazla ifade edilen avantajıdır. Ancak alanyazında yer almayan dikkat çekici paylaşımlardan biri, uzaktan eğitimin pandemi sürecinde güvenli bir ortamda eğitimin kesintisiz devam etmesini sağlamasıdır. Öğrencilerin bir diğer paylaşımı ise uzaktan eğitim sayesinde teknoloji kullanımının diğer bir ifadeyle dijital okuryazarlığın geliştiği yönündedir. Dünya çapında kalkınmanın öncelikli hedefi olarak kabul edilen dijital dönüşümün varlığı dijital okuryazarlığı zorunlu kıldığı için, pek çok alanda olduğu gibi eğitim alanında da dijital okuryazarlık yeteneğine sahip olmak her geçen gün daha fazla önem kazanmaktadır. Zira YÖK tarafından 2019 yılında hayata geçirilen dijital dönüşüm projesiyle özellikle yükseköğretimde dijital okuryazarlığın yaygınlaştırılması amaçlanmıştır (Karabacak & Sezgin, 2019). Bu bağlamda pandemiden dolayı zorunluluk haline gelen uzaktan eğitimin neredeyse tüm üniversitelerde uygulanmasının, bir anlamda YÖK’ün bu projenin desteklenmesi yönünde bir fırsat olduğu söylenebilir.

Tablo 7

Uzaktan Eğitim Sürecine İlişkin Görüşler

	f	%
Çok olumlu	232	21,4
Herkes için eşit şartlar yok	205	18,9
Yüz yüze eğitim kadar verimli değil	197	18,1
Bu şartlar altında olması gereken	161	14,8
Olumsuz	135	12,4
Biraz daha geliştirilebilir	114	10,5
Kişisel gelişim için avantajlı	39	3,6

Uzaktan eğitimin genel bir değerlendirmesine ilişkin öğrenci görüşlerinin; uzaktan eğitim deneyimini farklı, verimli ve kişisel gelişim için avantajlı dolayısıyla olumlu bulanlar ile pandemi şartları nedeniyle zorunda kalınan, yüz yüze eğitim kadar verimli olmayan, eksik yönlerinin geliştirilmesi gerektiğini düşünenler olarak ayrıldığı görülmektedir.

- “Çoğu öğrencinin imkânı olmadığı için kötü bir durum.”(Ö4)*
- “Sınıf ortamında olmadığımız için odaklanma sıkıntısı yaşıyorum.”(Ö10)*
- “En olabilir şekilde süreci yönetmeye çalıştılar. Tabi ki her ailenin sosyoekonomik durumları farklı. Bu konuda da yapılacak çok bir şey yoktu. Eğitim uygulamalarında internet tamamen ücretsiz olabilirdi. Onun dışında yine Doğu'daki ailelerin kalabalık olması da çocuklara karşı bu süreçte ilgi oranını düşüren önemli bir sebep.”(Ö94)*
- “İyi bir sistem hep bu şekilde olabilir ama geliştirilmesi gerekir.”(Ö162)*
- “Uzaktan ve yüz yüze eğitim son derece farklı iki uç. Yüz yüze eğitim ne kadar faydalıysa uzaktan eğitim almak da o kadar faydasız. Uygulamalı derslerimiz bitmiş durumda.”(Ö84)*
- “Mevcut durum içerisinde oluşturulabilen en olası çözümdü.”(Ö30)*

Buradaki en önemli bulgu ise uzaktan eğitime erişimde her öğrencinin eşit şartlara sahip olmadığını ifade edilmesidir. Bu bağlamda çalışma grubunu oluşturan birçok öğrenci, arkadaşlarının uzaktan eğitime erişimde gerekli olan teknolojik araç eksikliği ya da bağlantı sorunları gibi nedenlerden dolayı kayıt dondurduğunu paylaşmıştır. YÖK'ün 1 Nisan 2020 tarihinde buldukları yerlerde internet erişimi, bilgisayar temini gibi olanakları sağlayamayan üniversite öğrencileri için kayıt dondurma ve erteleme hakkına (2020c) ilişkin kararı da bu bulguyu doğrular niteliktedir.

2.4. Tercih edilen öğretim türüne ilişkin bulgular

Çalışma grubunu oluşturan öğrencilerin çoğu pandemi döneminde sağlık endişesi nedeniyle uzaktan eğitimi tercih ettiklerini paylaşımlarına rağmen büyük bir çoğunluğu yüz yüze eğitimi en verimli öğretim türü olarak tanımlamışlardır ve pandeminin sona ermesiyle birlikte %82'si yüz yüze eğitime yani üniversiteye geri dönmeyi arzuladıklarını ifade etmişlerdir. Bunun en büyük nedeni olarak yüz yüze eğitimin işlevsellik ve verimliliğine işaret edilmektedir (Tablo 8). Bu konudaki bazı öğrenci paylaşımları aşağıda verilmiştir:

“Başta arkadaşlarım olmak üzere okulu özledim. Okulda belli bir düzenim vardı. Fakat ev ortamında bu mümkün değil.”(Ö9)

“Yüz yüze eğitim derslerinin biraz daha ciddiyetini arttırır öğrenci performansını iyi yönde etkiler arkadaş ortamı sosyalleşmeleri geliştirir derslerde anlamadığım yerler olursa hocaya rahatlıkla sorabilirim.”(Ö14)

“bilgisayarlar ve telefonlar fazla bakınca göz yoruyor ve kendi tasarrufuma bırakıldığında derslerden çok marangozların mobilya yaptıkları videolarla ilgileniyorum.”(Ö20)

“Öğretmenler ile etkili iletişim ve kütüphane kaynaklarına daha kolay erişim imkânı bulduğum için istiyorum.”(Ö370)

Öğrenciler aynı zamanda sosyalleşmenin ve yüz yüze iletişimin kendileri için çok önemli olduğunu vurgulamaktadır. Önemli paylaşımlardan biri de evde fazla rahat bir ortamın olmasının konsantrasyon bozukluğu ve disiplin sorunları yaratmasıdır. Dolayısıyla öğrencilerin derslere adaptasyon konusunda dışsal motivasyona ihtiyaç duydukları söylenebilir. Zaman ve mekân açısından esneklik sağlayan uzaktan eğitimin bu avantajı, fazla rahat olmayı rehavete dönüştürme dezavantajını da beraberinde getirmektedir. Disiplinli olmak ise öğrencilerin kendi sorumluluklarında bir zorunluluk olarak görülmekte (Oliveira, Penedo & Pereira, 2018) ve öğrenciler için üniversiteye gelmekten öz disiplini sağlamak daha zorlayıcı olmaktadır.

Tablo 8

Yüz Yüze Eğitim Tercih Nedenleri

	f	%
Daha verimli ve işlevsel	337	36,6
Etkili iletişim/sosyalleşme	243	26,4
Daha disiplinli bir ortam/evde adaptasyon sorunu	131	14,2
Arkadaşları/hocaları özlemek	90	9,7
Uygulamalı ve sayısal dersler /yaparak yaşayarak öğrenme	44	4,7
Üniversite olanaklarına erişim	28	3,0
Değerlendirme süreçleri daha adil	27	2,9
Bağlantı sorunları/teknik problemler	19	2,0

Uygulamalı derslerin YÖK'ün (2020e) de belirttiği gibi uzaktan öğretim yöntemiyle ders, ödev, proje, uygulama dosyası gibi etkinliklerle tamamlanmasının öğrenciler tarafından verimli bulunmamasının dışında önemli bir diğer paylaşımla, değerlendirme süreçlerinin uzaktan eğitimde adil bir şekilde gerçekleştirilmediğine ilişkin düşüncelerdir. Öğrencilerin bir kısmı çevrimiçi yapılan sınavların teknik aksaklıklar nedeniyle amaca uygun bir şekilde gerçekleştirilemediğinden, bir kısmı ise sınav yerine verilen ödevlerin öğrenme hedeflerini ölçmede eksik kaldığından, dolayısıyla eşit ve adil bir değerlendirme sürecinin işlemediğinden yakınmaktadır. Ancak öğrencilerin birleştiği ortak nokta; pandemiden dolayı hem dersler hem de sınavlar bağlamında şimdilik daha iyi alternatiflerin olmadığı ve bu zor dönemde gerek üniversitenin gerekse öğretim üyelerinin ellerinden gelenin en iyisini yapmaya çalışmalarıdır. Çoğu ülkede üniversitelerin kapalı olması nedeniyle ölçme değerlendirme süreçlerini yeniden düşünmek, eğitim gündeminin en önemli öncelikleri arasındadır. Bu bağlamda dünya çapında sınavları iptal etmek, ertelemek, eksiltmek, çevrimiçi değerlendirmek, özel düzenlemeli sınavlar uygulamak üzere çeşitli stratejiler benimsenmiştir. Bu sınavların kesintiye uğraması öğrencilerin ilerlemesi ve mezuniyetine ilişkin kararları etkilediğinden hükümetler ve işgücü piyasası için büyük zorluklar yarattığı vurgulanmaktadır. Online değerlendirmenin artmasıyla birlikte, bunu uygulayabilen ve uygulayamayan ülkeler arasında hatta ülke içinde bile potansiyel olarak daha büyük öğrenme boşluğu ve çoğu meslekte bir yılın sonunda nitelikli birey eksikliğine yol açarak, öğrencilerin yanı sıra ekonomiler ve toplumlar üzerinde de yaşam boyu olumsuz sonuçlar doğurabileceğine işaret edilmektedir. Ülke ve bölgeler arasındaki ekonomik, sosyal ve kültürel farklılıklara rağmen ortak yönlerden biri pandemiden dolayı belirsizlik bağlamıdır ve bu durum karar vermeyi zorlaştırmaktadır. Değerlendirme süreçlerine ilişkin herkese uygun tek bir çözüm yoktur, bazı ülkeler çevrimiçi düzenlemeler yaparken, geri kalanları farklı uygulama stratejileri denemektedir. Diğer ortak yön ise değerlendirmelerde eşitlik ve adaleti sağlamaktır. Özellikle yüksek riskli sınavlarda fırsat eşitliğini sağlayabilmek için sürekli değerlendirmeler ve buna uygun iyileştirici programlar önerilmektedir (UNESCO, 2020d).

Yüz yüze eğitime geri dönmek istemeyen öğrencilerin en fazla ifade ettikleri (%63,7) neden ise pandemiden dolayı duydukları sağlık endişesidir. Bu konudaki bazı öğrenci paylaşımları aşağıda verilmiştir:

"Bulduğum yerden eğitime uzaktan eğitimle devam ediyor olabilmek benim için fırsat oldu. Böylece hem işe hem okulumu devam edebilme imkânı sağlandı. Uzaktan eğitimle derslerin verimliliği açısından yüz yüze eğitime göre (dezavantajları olsa da) çok fark görmedim."(Ö62)

"Daha net bir şekilde virüs bitmedi. Sağlığımı tehlikeye atacak bir eğitim tarzını kesinlikle onaylamıyorum."(Ö97)

"Şuan olduğumuz durumda kendime bolca vakit ayırabiliyorum bu sayede kendimi geliştiriyorum. Ailemin yanında olduğum için ruhsal olarak iyiyim ve bu ders çalışma isteğimi arttırıyor. Maddi açıdan da zorlanmadığım için kendimi rahat hissediyorum."(Ö380)

"Erken kalkma, yol vb. gibi durumlardaki zorluluktan kurtulmuş olmak güzel ve sınıfta olmaktansa evde kendimi hazır hissettiğimde derse katılabilmek, dilediğimde videoyu durdurabilme avantajıyla birlikte eğitim almak daha olumlu sonuçlar doğurmakta."

"Okulu ve şehri sevmiyorum, bir türlü alışamadım."(Ö791)

"Ailemin yanında üniversite okumak daha rahat çünkü bazı şeylere erişmek daha kolay ayrıca onların yanında daha mutluyum."(Ö521)

Sağlık endişesi dışında uzaktan eğitimin devam etmesini isteyen öğrenciler üniversiteye gidip gelmeyi ve özellikle dersler arasındaki uzun boşlukları zaman kaybı olarak gördüklerini, aynı

şekilde çalışan öğrenciler çalışma zamanları ile ders saatlerini düzenleyemediklerini; uzaktan eğitimi daha verimli bulduklarını; internet üzerinden derslere ve ders materyallerine daha rahat erişim sağladıklarını; maddi sıkıntılardan dolayı uzaktan eğitimin kendileri için daha tasarruflu olduğunu; yurtla ilgili problemler yaşadıkları için kampüse gelmek istemediklerini; eğitim aldıkları üniversiteyi ya da üniversitenin bulunduğu şehri sevmediklerini ve ailelerinden ayrılmak istemedikleri için uzaktan eğitimi tercih ettiklerini belirtmişlerdir (Tablo 9).

Tablo 9

Uzaktan Eğitim Tercih Nedenleri

	f	%
Sağlık endişesi	111	63,7
Zaman kaybı/çalışma saatleri	17	9,7
Daha verimli	15	8,6
Daha rahat erişim	9	5,1
Maddi sıkıntılar	8	4,5
Yurt problemleri	5	2,8
Okulu/şehri sevmeme	5	2,8
Aileden ayrılmak istememe	4	2,2

Tartışma, Sonuç ve Öneriler

Bu araştırmada Uşak Üniversitesi Eğitim Fakültesi öğrencilerinin pandemi ve bu süreçte yürütülen uzaktan eğitime ilişkin görüşleri ve deneyimlerini paylaşmak amaçlanmıştır. Öğrencilerin küresel çapta bir salgını tecrübe ettiklerinden ve bu salgının başta özgürlükleri ve eğitimleri olmak üzere ekonomik, sosyal, vb. alanlarda yaşamlarını olumsuz yönde etkilemesinden dolayı oldukça endişeli, geleceğe dair umutsuz ve üzgün oldukları görülmektedir. Araştırmanın sonuçları bazı çalışmaların sonuçlarıyla paralellik göstermektedir. Değişen yaşam koşullarıyla birlikte gelen ekonomik sıkıntılar, getirilen kısıtlamalar, uzaktan eğitime geçilme kararıyla birlikte öğrencilerin aile evlerine dönüşleri, bunun sonucu evde geçirilen sürenin artması ve sosyalleşmenin azalmasıyla ortaya çıkan depresyon ve anksiyete gibi potansiyel olumsuz sonuçlar vurgulanmıştır (Yorguner, Bulut & Akvardar, 2021). Öz Ceviz ve diğerlerinin (2020a) üniversite öğrencileri üzerine yapmış oldukları çalışmada da eğitimde yaşanan aksaklıklar, uzaktan eğitim süreçleri ve geleceğe dair sürekli kaygı durumlarında artış olduğu tespit edilmiştir. Pandemi aynı zamanda öğrenciler üzerinde hayatın önceliklerine dair çeşitli farkındalıklar yaratmasına; içinde buldukları durumu ve yaşadıkları hayatı sorgulamalarına yol açmıştır. Araştırmanın çalışma grubunu oluşturan öğrenciler birkaç istisna dışında Z kuşağının birer üyesidir. Özgürlük ve bağımsızlıklarına düşkün olarak bilinen bu kuşak, pandemi sayesinde sokağa çıkma yasakları, sosyal izolasyon, karantina gibi kavramlarla tanışmış ve bu durumun kendilerinde psikolojik sorunlara yol açtığını sıklıkla vurgulamışlardır. Dünya çapında yayılan bu salgının Z kuşağının sosyalleşme kaygısını bireysel kaygılarından daha fazla arttırdığı ve süreçteki kısıtlamalar nedeniyle motivasyonlarının (Tekin, 2020), fiziksel aktivitenin azalmasıyla birlikte yaşam kaliteleri ve depresyon düzeylerinin olumsuz yönde etkilendiği görülmektedir (Bulguroğlu, Bulguroğlu ve Özaslan, 2021).

Pandemiyle birlikte Türkiye’de uzaktan eğitimin teknik altyapı, herkese erişim eşitliği sağlanması, etkin kullanımının güçlendirilmesi, nitelikli içeriklerin uygulanması, kalite, güvenlik

ve pedagojik açıdan geliştirilmesi gerekliliğinin ortaya çıktığı görülmektedir (Can, 2020). Üniversitelerin uzaktan eğitim sistemine geçişiyle birlikte bazı alışkanlıkların ve rutinlerin de değiştiği görülmektedir. İletişim ve etkileşim süreçlerinin daha da azaldığı çevrimiçi derslerde öğrencilerin kendi öğrenme sorumluluklarının arttığı ifade edilmektedir (Tümen Akyıldız, 2020). Bunun yanı sıra teknolojinin gelişmesiyle birlikte bilgisayar özelliği gösteren akıllı telefonlarla çevirim içi derslere bağlanan öğrenci sayısı bilgisayarla bağlanan öğrencilerden fazla olduğu görülmektedir. Ekran kullanım sürelerinin artmasıyla birlikte zaten sosyal medyada ve internette çokça zaman geçiren Z kuşağının ekran bağımlılığının arttığı söylenebilir (Öz Ceviz vd., 2020b).

Dünya çapında dijital dönüşümün bir sonucu olarak uzaktan eğitimin yüz yüze öğrenmede destek fonksiyonu olmak yerine işlevselliği artarak ana öğrenme yapısı olacağı öngörülmesine (Yamamoto & Altun, 2020), bunun yanı sıra uzaktan eğitimin, özellikle tam veya yarı zamanlı bir işte çalışan öğrenciler tarafından zaman ve mekandan bağımsız, ekonomiklik ve tekrar erişimin kolaylığı gibi avantajlarının sıralanmasına (Aksoy, Bozkurt & Kurşun, 2021; Er Türküresin, 2020), öğrencilerin pandemi şartlarında gerçekleştirilen uzaktan eğitime ilişkin algılarının olumlu (Orçanlı & Bekmezci, 2020) olmasına rağmen, çevrimiçi derslerin sıkıcı, derste öğretim üyesi-öğrenci etkileşiminin sınırlı olması (Şen & Kızılcıoğlu, 2020) ve ev ortamında kişisel çalışma ortamlarının bulunmamasıyla ortaya çıkan konsantrasyon ve motivasyon sorunları, uzaktan eğitimin sürdürülebilmesi için ihtiyaç duyulan iletişim araçlarının ya da internet bağlantılarının yetersiz olması (Akbal & Akbal, 2020; Er Türküresin, 2020; Karahan, Bozan & Akçay, 2020) gibi nedenlerle yüz yüze eğitimin tercih edildiği görülmektedir. Ayrıca ölçme ve değerlendirme süreçlerine ilişkin adaletsizlik algısı, çevrimiçi sınavların denetim zorluğundan dolayı öğrenciler çok fazla ödeve maruz kaldıklarını, bu durumun uzaktan eğitime bakışlarını olumsuz etkilediğini vurgulamaktadır (Tüzün & Yörük Toraman, 2021).

Araştırmada eğitim sürecine ilişkin olarak öğrencilerin pandemi sürecinde uzaktan eğitimi yüz yüze eğitimin bir alternatifi olarak gördükleri söylenebilir. Çünkü pandeminin sona ermesiyle birlikte ivedilikle üniversitelerine dönme konusunda istekli olduklarını, arkadaşlarını ve hocalarını çok özlediklerini, onlara yakın bir iletişim içerisinde eğitimlerini sürdürmek istediklerini açıkça ifade etmişlerdir. Dolayısıyla bundan sonraki süreçlerde uzaktan eğitimin yapılandırılması ve düzenlenmesinde sosyalleşme kavramına da yer verilmesi önerilebilir.

Çıkar Çatışması Bildirimi

Yazar, bu makalenin araştırılması, yazarlığı ve/veya yayınlanmasına ilişkin herhangi bir potansiyel çıkar çatışması beyan etmemiştir.

Destek/Finansman Bilgileri

Yazar, bu makalenin araştırılması, yazarlığı ve yayınlanması için herhangi bir finansal destek almamıştır.

Etik Kurul Kararı

Bu araştırma için Uşak Üniversitesi Sosyal ve Beşerî Bilimler Bilimsel Araştırma ve Yayın Etiği Kurulundan (10.06.2021 tarih ve 2021-108 karar sayı no.'lu) etik izin alınmıştır.

Kaynakça/References

- Akbal, H. & Akbal, H. İ. (2020). Covid-19 Pandemisi sürecinde uzaktan eğitim ile ilgili yaşanan sorunların öğrenci bakış açısına göre AHP yöntemi ile incelenmesi. *Bartın Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, 11(22), 533-546. DOI:10.47129/bartiniibf.795863
- Aksoy, D. A., Bozkurt, A. & Kurşun, E. (2021). Yükseköğretim öğrencilerinin Koronavirüs (Covid-19) pandemi sürecinde uzaktan eğitime yönelik algıları. *Anadolu Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi (AUJEF)*, 5(3), 285-308.
- Arkorful, V. & Abaidoo, N. (2015). The role of e-learning, advantages and disadvantages of its adoption in higher education. *International Journal of Instructional Technology and Distance Learning*, 12(1), 29-42.
- Bulguroğlu, H. İ., Bulguroğlu, M. & Özaslan, A. (2021). Covid-19 Pandemi sürecinde üniversite öğrencilerinin fiziksel aktivite, yaşam kalitesi ve depresyon seviyelerinin incelenmesi. *Acıbadem Üniversitesi Sağlık Bilimleri Dergisi*, 12(2), 306-311.
- Can, E. (2020). Coronavirüs (Covid-19) pandemisi ve pedagojik yansımaları: Türkiye’de açık ve uzaktan eğitim uygulamaları. *AUAd*, 6(2), 11-53.
- Corbell, J. R., & Valdes-Corbell, M. E. (2007). Are u ready for mobile learning? *Educause Quarterly*, (2), 51–58.
- Dünya Türk İş Konseyi (DTİK) (2020). *Koronavirüs ve küresel ekonomiye etkileri*. 9 Ağustos 2020 tarihinde <<http://dtik.org.tr/UserFiles/Document/Sonuc-Raporu-Koranavirus-ve-Ku%CC%88resel-Ekonomiye-Etkileri.pdf>> adresinden erişildi.
- Er Türküresin, H. (2020). Covid-19 Pandemi döneminde yürütülen uzaktan eğitim uygulamalarının öğretmen adaylarının görüşleri bağlamında incelenmesi. *Milli Eğitim*, 49(1), 597-618.
- European Students’ Union (ESU) (2020). *Covid-19 Position paper – a multidimensional crisis that affects us all*. 24 Temmuz 2020 tarihinde <<https://www.esu-online.org/?policy=covid-19-position-paper-a-multidimensional-crisis-that-affects-us-all>> adresinden erişildi.
- Halk Sağlığı Uzmanları Derneği (HASUDER) (2020). *Pandemi günleri sohbetleri-5*. 1 Ağustos 2020 tarihinde <<https://korona.hasuder.org.tr/pandemi-gunleri-sohbetleri-5/>> adresinden erişildi.
- International Association of Universities (IAU) (2020). *The impact of Covid-19 on higher education around the world*. 15 Temmuz 2020 tarihinde <https://www.iau-aiu.net/IMG/pdf/iau_covid19_and_he_survey_report_final_may_2020.pdf> adresinden erişildi.
- İstek E. (2017). Avrupa’da veba salgını ve salgında din faktörü (Viyana örneği). *Tarih Araştırmaları Dergisi*, 36(62), 173-204.
- Judkis, M. (2020, 7 Nisan). Going outside is our only escape. But now that’s scary, too. *The Washington Post*. 27 Temmuz 2020 tarihinde <https://www.washingtonpost.com/lifestyle/style/going-outside-is-our-only-escape-but-now-thats-scary-too/2020/04/07/c3ab9be0-7431-11ea-87da-77a8136c1a6d_story.html> adresinden erişildi.
- Karabacak, Z. İ. & Sezgin, A. A. (2019). Türkiye’de dijital dönüşüm ve dijital okuryazarlık. *Türk İdare Dergisi*, 91(488), 319-343.

- Karadağ, E. & Yücel, C. (2020). Yeni tip koronavirüs pandemisi döneminde üniversitelerde uzaktan eğitim: Lisans öğrencileri kapsamında bir değerlendirme çalışması. *Yükseköğretim Dergisi*, doi:10.2399/yod.20.730688.
- Karahan, E., Bozan, M. A. & Akçay, A. O. (2020). Sınıf öğretmenliği lisans öğrencilerinin pandemi sürecindeki çevrim içi öğrenme deneyimlerinin incelenmesi, *Turkish Studies*, 15(4), 201-214. <https://dx.doi.org/10.7827/TurkishStudies.44348>
- Kıroğlu, K., Kesten, A. & Elma, C. (2011). Türkiye’de öğrenim gören yabancı uyruklu lisans öğrencilerinin sosyo-kültürel ve ekonomik sorunları. *Mersin Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 6(2), 26-39.
- Király, O., Potenza, M. N., Stein, D. J., King, D. L., Hodgins, D. C., Saunders, J. B., ... Demetrovics, Z. (2020). Preventing problematic internet use during the COVID-19 pandemic: Consensus guidance. *Comprehensive Psychiatry*, 100, 152180. doi:10.1016/j.comppsy.2020.152180
- Liang, L., Ren, H., Cao, R., Hu, Y., Qin, Z., Li, C. & Mei, S. (2020). The Effect of COVID-19 on Youth Mental Health. *Psychiatric Quarterly*, 91, 841–852. doi: 10.1007/s1126-020-09744-3
- Nathiya, D., Singh, P., Suman, S., Raj, P. & Tomar, B. S. (2020). Mental health problems and impact on youth minds during the COVID-19 outbreak: Cross-sectional (RED-COVID) survey. *Social Health and Behavior*, 3(3), 83.
- Neuman, W. L. (2006). *Toplumsal Araştırma Yöntemleri: Nicel ve Nitel Yaklaşımlar* (Çev. S. Özge). İstanbul: Yayınodası Kitapçılık.
- Oliveira, M. M. S., Penedo, A. S. T. & Pereira, V. S. (2018). Distance education: advantages and disadvantages of the point of view of education and society. *Dialogia*, 29, 139-152. doi: 10.5585/Dialogia.n29.7661
- Orçanlı, K. & Bekmezci, M. (2020). Üniversite öğrencilerinin Covid-19 pandemisinde uzaktan eğitim algısının belirlenmesi ve bazı demografik değişkenlerle ilişkisi. *Uluslararası İktisadi ve İdari Bilimler Dergisi*, 6(2), 88-108. DOI: 10.29131/iiibd.836277.
- Qu, Z., Wang, C. W., Zhang, X., Ho, A. H., Wang, X. & Chan, C. L. (2014). Prevalence and determinants of depression among survivors 8 months after the Wenchuan earthquake. *The Journal of Nervous and Mental Disease*, 202(4), 275–279. doi: 10.1097/nmd.000000000000118
- Öz Ceviz, N., Tektaş N., Basmacı G. & Tektaş, M. (2020a). Covid-19 Pandemi sürecinde üniversite öğrencilerinin kaygı düzeylerini etkileyen değişkenlerin analizi. *Uluslararası Eğitim Araştırmacıları Dergisi*, 3(2), 312-329.
- Öz Ceviz, N., Tektaş N., Basmacı G. & Tektaş, M. (2020b). Covid-19 Pandemi sürecinde üniversite öğrencilerinin uzaktan eğitime bakışı: Türkiye örneği. *Ulakbilge*, 52(Kasım), 1322-1335.
- Reinking, D., & Colwell, J. (2015). A brief history of information sources in the late 20th and early 21st centuries (a simulation). R. Spiro, M. DeSchryver, M. Schira-Hagerman, P. Morsink, & P. Thompson (Ed.), *Reading at a crossroads? Disjunctures and continuities in current conceptions and practices* içinde (3-20). New York: Routledge.
- Sadeghi, M. (2019). A shift from Classroom to distance learning: advantages and limitations. *International Journal of Research in English Education*, 4(1), 80-88. doi: 10.29252/ijree.4.1.80
- Siyaset, Ekonomi ve Toplum Araştırmaları Vakfı (SETA) (2020a). *Koronavirüsle mücadelede kriz yönetimi ve kamu politikası yapımı*. 21 Temmuz 2020 tarihinde <https://setav.org/assets/uploads/2020/06/R165.pdf> adresinden erişildi.

- Siyaset, Ekonomi ve Toplum Araştırmaları Vakfı (SETA) (2020b). *Ekonominin koronavirüsle mücadelesi*. 9 Ağustos 2020 tarihinde <<https://setav.org/assets/uploads/2020/06/R163.pdf>> adresinden erişildi.
- Şen, Ö. & Kızılcalıoğlu, G. (2020). Covid-19 Pandemi sürecinde üniversite öğrencilerinin ve akademisyenlerin uzaktan öğretime yönelik görüşlerinin belirlenmesi. *Int. J. of 3D Printing Tech. Dig. Ind.*, 4(3), 239-252.
- Taha, S. A., Matheson, K. & Anisman, H. (2014). H1N1 was not all that scary: uncertainty and stressor appraisals predict anxiety related to a coming viral threat. *Stress Health*, 30, 149–57.
- Tekin, E. (2020). COVID-19 kaygısının motivasyon üzerindeki etkisi: Z Kuşağı üzerine bir araştırma. *Turkish Studies*, 15(4), 1129-1145. <https://dx.doi.org/10.7827/TurkishStudies.44070>.
- Toplumsal Araştırma ve Geliştirme Merkezi (NEU) (2020). *COVID-19 Pandemi sürecinde teknoloji ve sosyal medya kullanımı arttı*. 29 Temmuz 2020 tarihinde <<https://neu.edu.tr/covid-19-pandemi-surecinde-teknoloji-ve-sosyal-medya-kullanimi-artti-yakin-dogu-universitesi-toplumsal-arastirma-ve-gelistirme-merkezi-toplum-analizi-yapti/>> adresinden erişildi.
- Trnka, R. & Lorencova, R. (2020). Fear, anger and media-induced trauma during the outbreak of COVID-19 in the Czech Republic. *Psychological trauma: theory, research, practice, and policy*, 12(5), 546.
- Tümen Akyıldız, S. (2020). Covid-19 Sürecinde uygulanan çevrimiçi derslerde üniversite öğrencilerinin öz-düzenlemeli öğrenme düzeyinin incelenmesi. E. Yeşilyurt (Ed.), *Eğitim sosyal ve beşeri bilimlerine multidisipliner bakış* içinde (134-156). İstanbul: Güven Plus Grup Danışmanlık A. Ş. Yayınları.
- Türkiye Bilimler Akademisi (TÜBA) (2020). *Covid-19 Küresel salgın değerlendirme raporu*. 23 Temmuz 2020 tarihinde <<http://www.tuba.gov.tr/files/yayinlar/raporlar/T%C3%9CBA%20COVID-19%20K%C3%BCresel%20Salg%C4%B1n%20De%C4%9Ferlendirme%20Raporu%206.%20G%C3%BCncelleme%20.pdf>> adresinden erişildi.
- Tüzün, F., & Yörük-Toraman, N. (2021). Pandemi döneminde uzaktan eğitim memnuniyetini etkileyen faktörler. *Ömer Halisdemir Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, 14(3), 822–845. <http://doi.org/10.25287/ohuibf.780189>.
- Uluslararası İlişkiler ve Stratejik Araştırmalar Enstitüsü (ULİSA) (2020). *Kovid-19 (Koronavirüs) salgınının ekonomik etkileri*. 9 Ağustos 2020 tarihinde <https://aybu.edu.tr/yulisa/contents/files/ULI%CC%87SA12_Kovid_19_Ekonomik_Etkiler.pdf> adresinden erişildi.
- United Nations (2020). Brief#2: *Putting the un framework for socio-economic response to covid-19 into action: insights*. 9 Ağustos 2020 tarihinde <<https://www.undp.org/content/dam/undp/library/covid19/Brief2-COVID-19-final-June2020.pdf>> adresinden erişildi.
- United Nations Educational, Scientific and Cultural Organization (UNESCO) (2020a). *Covid-19 Impact on education*. 15 Temmuz 2020 tarihinde <<https://en.unesco.org/covid19/educationresponse>> adresinden erişildi.
- United Nations Educational, Scientific and Cultural Organization (UNESCO) (2020b). *Covid-19 Educational disruption and response*. 17 Temmuz 2020 tarihinde

- <<https://en.unesco.org/themes/education-emergencies/coronavirus-school-closures>> adresinden erişildi.
- United Nations Educational, Scientific and Cultural Organization (UNESCO) (2020c). *Covid-19 Education response webinar: implications for the global higher education campus*. 17 Temmuz 2020 tarihinde <<https://unesdoc.unesco.org/ark:/48223/pf0000373520>> adresinden erişildi.
- United Nations Educational, Scientific and Cultural Organization (UNESCO) (2020d). *Covid-19 Education response webinar: Managing high-stakes exams and assessments during the covid-19 pandemic*. 17 Temmuz 2020 tarihinde <<https://unesdoc.unesco.org/ark:/48223/pf0000373387>> adresinden erişildi.
- United Nations Educational, Scientific and Cultural Organization (UNESCO-IESALC) (2020). *Covid-19 and higher education: today and tomorrow. Impact analysis, policy responses and recommendations*. 27 Temmuz 2020 tarihinde <<http://www.iesalc.unesco.org/en/wp-content/uploads/2020/04/COVID-19-EN-090420-2.pdf>> adresinden erişildi.
- Xu, W., Fu, G., An, Y., Yuan, G., Ding, X. & Zhou, Y. (2017). Mindfulness, posttraumatic stress symptoms, depression, and social functioning impairment in Chinese adolescents following a tornado: mediation of posttraumatic cognitive change. *Psychiatry Research*, 259, 345–349. doi: 10.1016/j.psychres.2017.09.088
- Yamamoto, G. T., & Altun, D. (2020). Coronavirüs ve çevrimiçi (online) eğitimin önlenemeyen yükselişi. *Üniversite Araştırmaları Dergisi*, 3(1), 25-34.
- Yardımcıoğlu, F., Beşel, F. & Savaşan, F. (2017). Uluslararası öğrencilerin sosyo-ekonomik problemleri ve çözüm önerileri (Sakarya Üniversitesi örneği). *Akademik İncelemeler Dergisi*, 12(1), 203-254.
- Yükseköğretim Kurulu (2020a). *Koronavirüs (Covid-19) bilgilendirme notu: 1*. 3 Haziran 2020 tarihinde <https://www.yok.gov.tr/Sayfalar/Haberler/2020/coronavirus_bilgilendirme_1.aspx> adresinden erişildi.
- Yükseköğretim Kurulu (2020b). *YÖK başkanı Saraç üniversitelerde verilecek olan uzaktan eğitime ilişkin açıklama yaptı*. 3 Haziran 2020 tarihinde <<https://www.yok.gov.tr/Sayfalar/Haberler/2020/universitelerde-uygulanacak-uzaktan-egitime-iliskin-aciklama.aspx>> adresinden erişildi.
- Yükseköğretim Kurulu (2020c). *YÖK'ten üniversite öğrencileri için kayıt dondurma ve erteleme hakkı*. 3 Haziran 2020 tarihinde <<https://www.yok.gov.tr/Sayfalar/Haberler/2020/erteleme-ve-kayit-dondurma-hakki.aspx>> adresinden erişildi.
- Yükseköğretim Kurulu (2020d). *Üniversite öğrencilerine ücretsiz 6 GB'lık uzaktan eğitime destek kotası*. 3 Haziran 2020 tarihinde <<https://www.yok.gov.tr/Sayfalar/Haberler/2020/ogrencilere-egitime-destek-kotasi.aspx>> adresinden erişildi.
- Yükseköğretim Kurulu (2020e). *YÖK'ten uygulamalı eğitim gören öğrencilere staj kolaylığı*. 3 Haziran 2020 tarihinde <<https://www.yok.gov.tr/Sayfalar/Haberler/2020/uygulamali-egitimde-degisiklik.aspx>> adresinden erişildi.

İletişim/Correspondence

Dr. Nidan OYMAN BOZKURT
nidan.oyman@usak.edu.tr